

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**SMRT ČLOVĚKA A PRÁVNÍ ŘÁD
ČESKÉ REPUBLIKY**

Autor práce: Alena Flašková

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Bohuslav Petr, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Bohuslavu Petrovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

FLAŠKOVÁ, A. *Smrt člověka a právní řád České republiky : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2013. 54 s. Vedoucí bakalářské práce : JUDr. Bohuslav Petr, Ph.D.

Klíčová slova: porod, smrt, eutanazie, trest smrti, dědické právo, ochrana lidského života

Práce pojednává o smrti člověka a jejím dopadu do právního řádu České republiky. Úvod práce je věnován počátku lidského života. Na tuto kapitolu navazuje část pojednávající o smrti a jejím rozdělení. Následuje kapitola o dědickém právu, předpokladech dědění a dědicích. Do práce je zařazena také problematika okolností vylučujících protiprávnost činu. Další kapitola je sepsána o problematice eutanazie. Poté je práce věnována trestu smrti, jeho praktikám, historii a vývoji na historickém území České republiky. Dále je v práci rozebrána problematika trestně právní ochrany lidského života se zaměřením na první oddíl hlavy I zvláštní části trestního zákoníku.

Práce se také zabývá analýzou a vyhodnocením dat sebraných na základě anonymního dotazníku. Dotazník byl sestaven na základě teoretické části této práce.

ABSTRACT

FLAŠKOVÁ, A. *Death of man and the legal order of the Czech Republic: Bachelor thesis*. České Budějovice : College of European and Regional Studies, o. p. s., 2013. 54 s. Leader of Bachelor Thesis: JUDr. Bohuslav Petr, Ph.D.

Key words: birth, death, euthanasia, death penalty, inheritance law, protection of human life

The thesis deals with human death and its impact on the legal order of the Czech Republic. The introduction is devoted to the beginning of human life. It is followed by a chapter addressed to death and its distribution. The chapter on inheritance law, inheritance assumptions and heirs follows. The issue of circumstances excluding an illegality of the action is included to the thesis as well. The next chapter is written on the issue of euthanasia. Then the thesis is devoted to the death penalty, its practices, history and development on the historical territory of the Czech Republic. The issue of criminal law protection of human life, focusing on the first section of Title I Special Part of the Criminal Code is analyzed in the thesis finally.

The thesis also deals with the analysis and evaluation of data collected on the anonymous questionnaire basis. The questionnaire was compiled on the basis of the theoretical part of the thesis.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 ZAČÁTEK LIDSKÉHO ŽIVOTA	11
2.1 Početí.....	12
2.2 Porod	13
2.2.1 Porodní doby.....	13
2.3 První nadechnutí resp. vydechnutí dítěte	14
2.4 Počátek porodu hlavy, resp. vedoucí části dítěte	15
3 SMRT	16
3.1 Druhy smrti	17
4 SMRT ČLOVĚKA VS. DĚDICKÉ PRÁVO	19
4.1 Smrt zůstavitele	19
4.2 Existence dědictví	21
4.3 Způsobilý dědic	21
4.4 Právní důvod dědění.....	23
4.4.1 Dědění ze závěti.....	23
4.4.2 Dědění ze zákona	24
5 OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST	26
5.1 Krajní nouze	26
5.2 Nutná obrana	27
5.3 Svolení poškozeného.....	29
5.4 Přípustné riziko	30
5.5 Oprávněné použití zbraně.....	31
6 EUTANAZIE	33
6.1 Co je eutanazie?	33
6.2 Pohled práva na eutanazii.....	34

7 TREST SMRTI.....	38
7.1 Trest smrti na historickém území České republiky	39
8 PRÁVNÍ OCHRANA LIDSKÉHO ŽIVOTA.....	44
8.1 Ústavněprávní ochrana lidského života.....	44
8.2 Trestněprávní ochrana lidského života.....	45
9 POHLED VEŘEJNOSTI NA PROBÍRANOU PROBLEMATIKU	48
9.1 Metodika výzkumu.....	48
9.2 Výsledky průzkumu a jejich analýza	48
9.3 Stanovení hypotéz a určení jejich platnosti	58
ZÁVĚR.....	59
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	62
PŘÍLOHY	65

Úvod

Lidský život je to nejcennější a nejvzácnější co v životě máme. Tato nevyčíslitelná cena se projevuje v tom, jak celosvětová společnost jej chrání. Lidský život je chráněn mnohými mezinárodními úmluvami a smlouvami. V našem právním řádu jeho ochranu musíme předně hledat v ústavních zákonech, jako je Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) a Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Ochrana lidského života vycházející z těchto ústavních zákonů prostupuje celým naším právním řádem.

Ve své práci se zaměřím na trestněprávní ochranu lidského života. Zákon číslo 40 z roku 1990 Sb. (dále jen „trestní zákoník“) prvotně poskytuje ochranu života v prvním oddílu hlavy I zvláštní části trestního zákoníku. Lidský život není však chráněn pouze tímto prvním oddílem, ale je chráněn i v dalších jiných ustanoveních, trestního zákoníku, kde primárním chráněným objektem jsou jiné neméně důležité hodnoty. Vzhledem k rozsahu práce se zaměřím na první oddíl hlavy I zvláštní části trestního zákoníku.

Abych se mohla v práci zabývat dopadem smrti do právního řádu, musím zmínit jeho počátek a určit, kdy lidský život začíná. Z tohoto důvodu na začátek zařazuji kapitolu o početí lidského života. Tato kapitola bude rozdělena na dvě podkapitoly, a to na početí a porod člověka. Logicky pak bude následovat kapitola o smrti, ve které uvedu její definici, známky a příznaky smrti a na závěr této kapitoly rozdělím smrt na jednotlivé druhy, tak jak uvádí odborná literatura. Následovat bude kapitola zaměřená na dědické právo. V této kapitole uvedu, v jakém právním odvětví bychom měli hledat odpovědi týkající se dědění. Rozeberu základní pojmy týkající se dědického práva, jako je smrt zůstavitele, existence dědictví, koho máme hledat pod pojmem způsobilý dědic a na konec jakými způsoby můžeme nabýt dědictví. Další kapitolou budou okolnosti vylučující protiprávnost. Na základě těchto skutečností bude pachatel beztrestný i v tak závažných případech jako je vražda, zabití či účast na sebevraždě. Z tohoto důvodu je potřebné tyto důvody zmínit. Poté udělám malý exkurs do problematiky eutanazie. Vysvětlím, co je myšleno eutanazií. Dále pak jak pohlíží na eutanazii naše a zahraniční právo. V následující kapitole se budu věnovat historickému vývoji trestu smrti a jeho praktikám. Blíže se zaměřím na trest smrti na historickém území České republiky, a to od dob Josefa II přes prvorepublikové období, dále pak přes období druhé světové války, kdy trest smrti byl vykonáván nacisty. Dále pak období po druhé světové válce,

kdy docházelo k popravám i z politických důvodů až po jeho zrušení v roce 1990 na základě novelizace trestního zákona. V poslední kapitole teoretické části se budu věnovat právní ochraně lidského života. Na úvod této kapitoly uvedu ústavněprávní ochranu lidského života. Pokračovat budu trestněprávní ochranou. Zde rozeberu skutkovou podstatu trestných činů vraždy, zabití, vraždy novorozeného dítěte matkou, usmrcení z nedbalosti a na závěr účast na sebevraždě.

Následovat bude praktická část, ve které vyhodnotím mnou sebraná data na základě vytvořeného anonymního dotazníku.

V této práci se pracuje s daty, zákony a nařízeními účinnými k 31. 10. 2012.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem této práce bude odtabuizovat smrt jako takovou a shrnout její dopad do právního řádu České republiky.

V teoretické části se budu věnovat tématům souvisejících se smrtí člověka. Jednat se bude o kapitoly zabývající se početím, smrtí, eutanazií, trestem smrti a právní ochranou lidského života. V práci zmíním také problematiku okolností vylučujících protiprávnost činu. Okrajově bude probrána problematika dědického práva. Tato teoretická část bude vytvářena pomocí studia a analýzy dostupné odborné i laické literatury, zákonů, vyhlášek a nařízení spojených s probíranou tematikou.

V praktické části budu pracovat s daty sebranými od respondentů na základě provedeného průzkumu. Základem tohoto průzkumu bude mnou vypracovaný anonymní dotazník, který bude určen pro širokou veřejnost. Sběr dat bude prováděn prostřednictvím internetu a osobním sběrem. Cílem dotazníku bude zjistit názor respondentů na trest smrti, jeho zrušení či znovu zavedení, eutanazii, sebevraždu a dědické právo.

2 Začátek lidského života

Chci-li se dále v práci zabývat dopadem smrti člověka do našeho právního řádu, přesněji trestněprávní ochranou lidského života ve smyslu dílu 1. hlavy I. zvláštní části trestního zákoníku musím najít okamžik, kdy lidský život začíná.

Bez vzniku života nemůže být jeho konec. Pokládám si otázku „Kdy začíná život?“. Je to prvním nádechem popřípadě výdechem čerstvě narozeného člověka nebo o nějaký ten měsíc dřív, už při oplození vajíčka spermií? Záměrně nepíši před devíti měsíci, jak je běžně vnímáno období těhotenství, ale nějaký ten měsíc, protože jak všichni víme, člověk se rodí i předčasně. Samozřejmě na tuto otázku nemůžeme všichni odpovědět stejně. V tuto chvíli se nedá ani říci, že se rozdělíme jen na dva tábory. Je mnoho pohledů a zároveň i odpovědí na otázku „Kdy začíná život?“.

Začíná lidský život početím¹ nebo začátkem porodu nebo prvním nádechem či výdechem. Přesné stanovení toho okamžiku je velmi důležité pro trestněprávní ochranu lidského života.

V českém právním řádu bylo narození definováno vyhláškou ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky, která v ustanovení § 2 říkala, že: „narozením živého dítěte se rozumí jeho úplné vypuzení nebo vynětí z těla matčina, jestliže dítě projevuje alespoň jednu ze známek života a má porodní hmotnost 500 g a vyšší anebo nižší než 500 g, přežije-li 24 hodin po porodu“. Přičemž za známky života se považují dech nebo akce srdeční nebo pulsace pupečníku nebo aktivní pohyb svalstva, i když pupečník nebyl přerušen nebo placenta nebyla porozena² Tato vyhláška, však byla zrušena zákonem č. 372/2011 Sb. a definice narození do něj nebyla přesunuta. Nalezneme zde pouze zmínku o plodu v souvislosti s nakládání s částmi lidského těla odebranými pacientovi při poskytování zdravotní péče a nakládání s tělem zemřelého a částmi odebranými z těla zemřelého. V ustanovení § 82 odst. 2 je uvedeno „Plodem po potratu se rozumí plod, který po úplném vypuzení nebo vynětí z těla matčina neprojevuje ani jednu ze známek života a současně jeho porodní hmotnost je nižší než 500 g, a pokud ji nelze zjistit, jestliže je těhotenství kratší než 22 týdnů. Biologickými

¹ Početí neboli koncepce (conceptio) je oplodnění lidského vajíčka. Spočívá v proniknutí spermie do zralého vajíčka. [online]. [cit. 2012-10-17]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Po%C4%8Det%C3%AD>

² Vyhláška č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky.

zbytky potratu se především rozumí placenta a těhotenská sliznice.“³ Toto je pohled lékařský na narození člověka.

Z pohledu trestněprávní nauky se plod stává člověkem v okamžiku začátku porodu, jinými slovy v době kdy dítě začne opouštět tělo matky. Tento okamžik rozeberu v samostatné kapitole.

2.1 Početí

S pojmem početí se setkáváme v medicíně a i v jiných přírodních vědách. Z pohledu trestního práva pojem početí není až tak podstatný, jelikož plod je chráněn prostřednictvím jeho nositelky – matky. Při pohledu do Listiny základních práv a svobod zjišťujeme, že v článku 6 odst. 1 větě druhé je uvedeno: „Lidský život je hoden ochrany již před narozením.“⁴

J. Kočová a P. Hach rozeznávají početí lidského života z pohledu imunologického, genetického a embryologického.⁵

Z pohledu imunologického spatřují počátek lidského života v okamžiku splynutí povrchové membrány vajíčka a spermie, z pohledu genetického je to v okamžiku, kdy se obě poloviny genetické výbavy spojí do jádra schopného se dělit, tedy asi 24 hodin po proniknutí spermie do vajíčka, a z hlediska embryologického lidský život začíná v okamžiku, kdy se oplozené vajíčko začne vyvíjet podle svého individuálního vývojového plánu, tedy po prvním až třetím dělení oplozeného vajíčka, při vzniku tzv. blastomeru.⁶

S názorem, že se člověk vyvíjí od početí, souhlasím. Avšak se domnívám, že plně postačuje nepřímá ochrana plodu prostřednictvím ochrany matky, kterou ji poskytuje díl 1. hlavy I. zvláštní části trestního zákoníku.

³ Česká republika. Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). In: č. 372/2011 Sb. Česká republika, 2011. [online]. [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonStruct.jsp?page=0&idBiblio=75500&recShow=47&nr=372~2F2011&rpp=50#parCnt>

⁴ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. [online]. [cit. 2012-10-17]. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

⁵ KOČOVÁ, J., HACH, P. Počátek individuálního života lidské bytosti z pohledu přírodovědce. *Bioethica-Scripta bioethica*. 2007, roč. 7, č. 3-4, s. 10.

⁶ KOČOVÁ, J., HACH, P. Počátek individuálního života lidské bytosti z pohledu přírodovědce. *Bioethica-Scripta bioethica*. 2007, roč. 7, č. 3-4, s. 10.

2.2 Porod

Na internetových stránkách Ministerstva zdravotnictví České republiky můžeme najít tyto definice porodu:

„Porodem se rozumí ukončení těhotenství narozením živého nebo mrtvého dítěte; Za narození živého dítěte se považuje úplné vypuzení nebo vynětí plodu z těla matčina, bez ohledu na délku trvání těhotenství, jestliže plod po narození dýchá nebo projevuje alespoň jednu ze známek života, to je srdeční činnost, pulsaci pupečníku nebo nesporný pohyb kosterního svalstva bez ohledu na to, zda byl pupečník přerušen nebo placenta připojena.“⁷

Tyto definice byly vytvořeny ve spolupráci s Ústavem zdravotnických informací a statistik ČR a s Českou lékařskou společností J. E. Purkyně na základě mezinárodních doporučení pro statistické a administrativní účely.

Profesor Vacek definuje porod jako „soubor fyziologických pochodů, jejichž výsledkem je, že plod, za normálních okolností donošený a zralý, opouští spolu se svými obaly organismus matky“.⁸

V knize Porodnictví vydavatelství Grada Publishing je uvedeno „Porodem (partus) nazýváme každé ukončení těhotenství, při kterém je narozen živý novorozenec o minimální hmotnosti 500 g, nebo přežije-li novorozenec i s menší hmotností alespoň 24 hodin.“⁹

Porod probíhá ve třech fázích a na základě toho jej dělíme do tzv. třech dob porodních.

2.2.1 Porodní doby

První doba porodní, tzv. doba otevírací, začíná, když „se děložní hrdlo přetahuje přes dolní pól plodového vaku a orificium internum uteri, nazývané též v této době porodníky branka děložní, se zvolna otvírá. Otevírací doba končí protržením vaku plodových blan, odtokem plodové vody a maximálním rozšířením (dilatací) branky děložní („zánikem branky“) až rozšířený dolní segment děložní po zániku branky splyne s pochvou v jednotnou cestu porodní („kanál segmento-vaginální“).“¹⁰

⁷ http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/definice-souvisejici-s-potratem-a-porodem-ziveho-nebo-mrtveho-ditete-pro-potreby_6824_2607_3.html [online]. [cit. 2012-10-17].

⁸ PROF. MUDR. ZDENĚK VACEK, DrSc. *Embryologie pro pediatrii: Učebnice pro lékařské fakulty*. 1. vyd. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1987. ISBN 08-015-87. s. 91

⁹ ČECH, Evžen. *Porodnictví*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999, ISBN 80-716-9355-3. s. 103

¹⁰ PROF. MUDR. ZDENĚK VACEK, DrSc. *Embryologie pro pediatrii: Učebnice pro lékařské fakulty*. 1. vyd. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1987. ISBN 08-015-87. s. 92

K druhé době porodní, zvané též vypuzovací prof. Vacek uvádí „plod je vypuzován kontrakcemi děložního svalstva a později též účastí břišního lisu porodní cestou z matčina organismu.“¹¹

V průběhu třetí doby porodní, tzv. doby „k lůžku“, která začíná odloučením placenty od děložní stěny, dochází k vypuzení placenty a plodových obalů.¹²

Podle výše popsaných dob porodních, musíme dojít k závěru, že plod se stává živým člověkem již během první doby porodní. K tomuto závěru dojdeme na základě rozboru skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Kde v rámci objektivní stránky nalezneme určení času, během kterého se matka může tohoto činu dopustit. Zastánci tohoto názoru argumentují tím, že kdyby život novorozeného dítěte byl chráněn až od pozdějších okamžiků, např. oddělení dítěte od těla matky, případně od okamžiku prvního nádechu resp. výdechu dítěte, v době porodu by se jednalo o plod a matka by se svým jednáním dopustila umělého přerušování těhotenství, za které by s ohledem na ustanovení § 163 trestního zákoníku, nebyla trestná.

2.3 První nadechnutí resp. vydechnutí dítěte

Dalším názorem na okamžik počátku trestněprávní ochrany lidského života podle hlavy I. dílu 1. zvláštní části trestního zákoníku je teze M. Mitlöhnnera a M. Režňákové: „za živého člověka je možno považovat jedince, který se živě narodil, tj. byl vybaven fyziologickými porodními cestami nebo byl z těla matky vyjmut operativními metodami, alespoň jednou spontánně nebo po křísení vydechl, a u kterého ještě nenastala biologická smrt,“¹³

Tento názor zastává též D. Císařová, která ve své reakci na výše uvedený článek Dolenského *Momentum partus* píše, že porod lze rozdělit do dob porodních - viz výše, ovšem termín „při porodu“, jak ho používá ustanovení § 142 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, označuje třetí dobu porodní, tedy porod placenty a plodových obalů.¹⁴ Pro podporu svých tvrzení uvádí citovaná autorka situaci, kdy se začne porodní branka otevírat¹⁵ už v 6. měsíci těhotenství, ovšem dítě by ještě nebylo schopné přežít, proto

¹¹ PROF. MUDR. ZDENĚK VACEK, DrSc. *Embryologie pro pediatri: Učebnice pro lékařské fakulty*. 1. vyd. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1987. ISBN 08-015-87. s. 92

¹² PROF. MUDR. ZDENĚK VACEK, DrSc. *Embryologie pro pediatri: Učebnice pro lékařské fakulty*. 1. vyd. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1987. ISBN 08-015-87. s. 92

¹³ MITLÖHNER, M., REŽŇÁKOVÁ, M. K vymezení objektu trestných činů proti životu. *Trestní právo*. 1997, roč. 2, č. 12, s. 17.

¹⁴ CÍSAŘOVÁ, D. *Iura novit curia* (několik poznámek k článku dr. Dolenského „*Momentum partus*“). *Trestní právo*. 1998, roč. 3, č. 5, s. 20.

¹⁵ Jednalo by se tedy o první dobu porodní.

lékaři provedou tzv. cerkláž.¹⁶ Císařová zde klade otázku jak řešit situaci, kdy by takový plod odumřel v osmém měsíci těhotenství, bude se jednat o smrt člověka? Sama si na tuto otázku odpovídá, když se ztotožňuje s názorem M. Mitlöhnnera a M. Režňákové.¹⁷ Autorka v citovaném díle, vedle opuštění porodních cest a nadechnutí se klade další podmínku novorozeného dítěte a to, aby dítě bylo od matky odděleno.¹⁸

2.4 Počátek porodu hlavy, resp. vedoucí části dítěte

J. Kučera míní, že živým člověkem je: „...lidský jedinec narozený nebo rozený z matky, od okamžiku, kdy se začne z těla matky fakticky vyčleňovat, tedy od okamžiku, kdy se prořezává hlava nebo vedoucí část dítěte, a to za předpokladu, že se narodí, resp. rodí, živý, a za předpokladu, že podle stávající úrovně medicínského poznání nejde o potrat“.¹⁹

Na něj pak navazuje K. Hasch, který prezentuje podle jeho slov převládající názor nauky – z právního hlediska lze spatřovat počátek porodu v okamžiku, kdy se začne rodit hlavička resp. vedoucí část dítěte.²⁰

S názorem J. Kučery se ztotožňuji i já, protože podle mého názoru nejlépe vystihuje situaci narození a nelze proti němu namítat ani předčasně poskytovanou trestněprávní ochranu²¹ ani trestněprávní ochranu poskytovanou naopak pozdě.²² Chci ovšem zdůraznit, že podle mého závěru se jedná o živého člověka i v době, kdy ještě není oddělen od matky²³ a že o potrat nejde z medicínského hlediska ani z hlediska právního. Pokud by se jednalo o operativní vynětí dítěte, pak panuje shoda, že okamžik narození lze spatřovat v počátku zákroku.²⁴

¹⁶ Zavázání děložního hrdla, aby se dítě narodilo později.

¹⁷ Shodně též VALIŠOVÁ, V. K trestnému činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Bulletin advokacie*. 2000, č. 4, s. 66-67.

¹⁸ CÍSAŘOVÁ, D. Iura novit curia (několik poznámek k článku dr. Dolenského „Momentum partus“). *Trestní právo*. 1998, roč. 3, č. 5, s. 20.

¹⁹ KUČERA, J. Naplnění znaků skutkové podstaty vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 2, č. 5, s. 142.

²⁰ In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010. s. 477.

²¹ CÍSAŘOVÁ, D. Iura novit curia (několik poznámek k článku dr. Dolenského „Momentum partus“). *Trestní právo*. 1998, roč. 3, č. 5, s. 20.

²² ŠÁMAL, P. in ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1298.

²³ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 1935, sp. zn. Zm I 1178/34.

²⁴ Např. ŠKVAJN, P. in KUČTA, J. a kol. *Kurz trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 14.

3 Smrt

„O život můžeme přijít různě. Smrt je jen jednou z možností.“

(Robert Fulghum)²⁵

Jestliže jsem se v první kapitole této práce pokusila definovat pojem narození, tak musí následovat i opačný, neradostný okamžik lidského života – smrt. Z lékařského hlediska je proces umírání různě dlouhý. Z pohledu právního však musíme najít okamžik, kdy se tak skutečně stalo a z jakých příčin. Na základě zjištěných skutečností pak můžeme rozhodnout, zda se jedná či nejedná o trestný čin proti životu.

Procesem umírání, smrti a časovým rozvojem posmrtných změn v lidském organismu se zabývá nauka nazvaná thanatologie.²⁶ Tato nauka definuje smrt jako obecně biologický jev, představující přirozeně zákonité ukončení života každého jedince. Zánik lidského jedince je důsledkem nezvratné zástavy všech životních funkcí, ztráta jejich koordinace a trvalé přerušení veškeré látkové výměny v organismu.

Definici pojmu smrt můžeme nalézt v transplantačním zákoně, který smrt definuje jako nevratnou ztrátu funkce celého mozku, včetně mozkového kmene.²⁷ Pro trestní právo je rozhodující biologická smrt mozku (cerebrální smrt). V tomto zákoně je také stanoveno jakými způsoby se smrt zjišťuje, a to konkrétně v § 10 odst. 3 zák. č. 285/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Smrt se podle výše uvedeného ustanovení zjišťuje prokázáním nevratné zástavy krevního oběhu nebo nevratné ztráty funkce celého mozku, včetně mozkového kmene v případech, kdy jsou funkce dýchání nebo krevního oběhu udržovány uměle, tzn. v případech, kdy se pacient nachází ve stavu, na jehož základě lze uvažovat o diagnóze smrti mozku a lze prokázat klinické známky smrti mozku pacienta, doplněné vyšetřením potvrzujícím nevratnost smrti mozku - ustanovení § 10 odst. 5 transplantačního zákona.

„Klinickými známkami smrti mozku, na základě jejichž prokázání lze stanovit diagnózu smrti mozku, jsou

- a) zornicová areflexie,
- b) korneální areflexie,

²⁵ <http://citaty.net/citaty-o-smrti/>

²⁶ Thanatologie (z řeckého θάνατος, *thánatos*:smrt) je věda o umírání a smrti. [online]. [cit. 2012-10-23]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Thanatologie>

²⁷ Česká republika. Zákon o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon). In: 285/2002 Sb. ze dne 28. 6. 2002, Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=285~2F2002&rpp=15#seznam>

- c) vestibulookulární areflexie,
- d) absence jakékoli motorické reakce na algický podnět aplikovaný v inervační oblasti hlavových nervů,
- e) absence kašlacího reflexu nebo jakékoli bezprostřední motorické reakce na hluboké tracheobronchiální odsávání,
- f) trvalá zástava spontánního dýchání prokázaná apnoickým testem,
- g) hluboké bezvědomí.²⁸

„Vyšetřeními potvrzujícími nevratnost smrti mozku jsou

- a) angiografie mozkových tepen nebo mozková perfuzní scintigrafie,
- b) u dětí do 1 roku života mozková perfuzní scintigrafie a transkraniální dopplerovská sonografie.

U pacientů se ztrátovým poraněním kalvy nebo po kraniektomii, u nichž nelze z medicínských důvodů vyšetřeními uvedenými v bodu 1 písm. a) nevratnost smrti mozku potvrdit, se nevratnost smrti mozku potvrzuje vyšetřením sluchových kmenových evokovaných potenciálů.²⁹

3.1 Druhy smrti

Ve smrti jsme si všichni rovni a jedná se o nevratný stav. Podle stanovených kritérií můžeme hovořit o druzích smrti. Prof. MUDr. Hirt, který zpracoval učební text pro právnickou fakultu Masarykovi univerzity, rozdělil smrt na:

„Smrt přirozená – je smrt nenásilná, z vnitřních chorobných příčin.

- Smrt náhlá – dle kritérií WHO nastává nejpozději do šesti hodin od začátku symptomů (příznaků) onemocnění, přičemž předchozí zdravotní stav nesvědčil o nějakých potížích. Postižený člověk sám sebe považoval a byl i svým okolím považován za zdravého, jeho zdravotní stav byl hodnocen jako dobrý.
- Smrt neočekávaná – nastává u člověka, u něhož se chorobou již změněný stav neočekávaně natolik zhoršil, že došlo k úmrtí. Příčinou smrti je neočekávaná komplikace stávající či prodělané choroby, jiná přidružená choroba nebo choroba vůbec nesouvisející s původním stavem.

²⁸ Česká republika. Zákon o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon). In: 285/2002 Sb. ze dne 28. 6. 2002, Příloha č. 2/B [online]. [cit. 2012-10-25]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=285~2F2002&rpp=15#seznam>

²⁹ Česká republika. Zákon o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon). In: 285/2002 Sb. ze dne 28. 6. 2002, Příloha č. 2/C [online]. [cit. 2012-10-25]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=285~2F2002&rpp=15#seznam>

- Smrt očekávaná – úmrtí v důsledku prognosticky nepříznivého onemocnění.

Smrt násilná – je smrt podmíněná či spolu podmíněná vnějšími nepříznivými, ať již fyzikálními, chemickými či jinými vlivy. Smrt násilná může, ale také nemusí být způsobena trestným činem. Při každé násilné smrti musí být rozhodnuto, zda jde o náhodu, sebevraždu nebo smrt způsobenou jednáním druhé osoby. Rozhodnutí přísluší orgánům činným v trestním řízení. Lékař pouze poskytuje zdravotnické podklady.

Smrt zdánlivá (*vita minima*) - je stav způsobený z vnějších nebo vnitřních příčin, u kterého může nastat mylný dojem, že jde již o mrtvou osobu. Osoba je v hlubokém bezvědomí s klinickými známkami, které mohou splňovat pravděpodobná kritéria smrti. S tímto stavem se můžeme setkat např. při celkovém podchlazení, při otravě, při poranění mozku, při úrazu elektrickým proudem, při tonutí apod. Resuscitace může být v některých případech úspěšná³⁰

Naopak k problematice smrti a jejího rozdělení MUDr. Dogoši uvádí:

„Smrt je nezvratná zástava všech funkcí organismu. Podle doby trvání procesu umírání.

Klinická smrt nastává v okamžiku zástavy srdeční činnosti a dýchání. Jde o zvrtný stav, kdy je možno vyhaslé životní pochody za určitých příznivých skutečností ještě obnovit (např. po zasažení elektrickým proudem apod.), anebo je prostředky moderní medicíny (mechanickými, farmakologickými) po určitou dobu uměle udržovat.

Smrt individua nastává v průměru při normální tělesné teplotě za 6 minut po smrti klinické, kdy dojde pro anoxii (omezení vnitřního dýchání s úplným nedostatkem kyslíku) k nezvratnému poškození mozku. Přitom v různých tkáních a orgánech se nezvratné poškození rozvíjí nerovnoměrně. Nejdříve tyto změny nastávají v mozkové koře a některých mozkových centrech, zatímco jiné orgány jsou schopny reagovat a za vhodných podmínek vykonávat své dřívější funkce i po mozkové smrti postiženého. Tyto projevy označujeme jako supravitální reakce.

Smrt biologická znamená ukončení veškerých životních projevů, a to i na buněčné úrovni.³¹

³⁰ HIRT, Miroslav. *Soudní lékařství*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 82 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 413. ISBN 978-802-1045-835. str. 4

³¹ DOGOŠI, Michal a Jiří HRBEK. *Soudní lékařství pro policisty*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky, 2003, s. 6, ISBN 80-725-1127-0.

4 Smrt člověka vs. dědické právo

Jelikož moje práce se zaměřuje na smrt člověka ve vztahu k právnímu řádu, je nutné v ní zmínit i dědické právo. Následující kapitola bude malou exkursí do této problematiky.

Během života člověk nabývá různé hmotné i nehmotné statky. Po jeho smrti je nutno se vypořádat s těmito statky. Tato problematika spadá do oblasti občanského práva.

„Dědické právo je upraveno dvěma základními právními normami, jednou hmotněprávní, druhou procesněprávní. Jedná se tedy o občanský zákoník a občanský soudní řád.

Občanský zákoník upravuje dědění ve své sedmé části, v § 460 – 487. Postupně zde nalezneme ustanovení o nabytí dědictví, dědické způsobilosti i nezpůsobilosti, o možnosti odmítnutí dědictví, vydědění, přechodu dluhů, o předluženém dědictví; dále je zde podrobně upraveno dědění ze zákona i ze závěti, nalezneme i ustanovení o ochraně oprávněného dědice.

Procesněprávní normou, upravující řízení před soudem ve věci dědictví, je občanský soudní řád se svými ustanoveními, obsaženými zejména v § 175a – 175zd. Bližší úpravu řízení o dědictví obsahuje jednací řád pro okresní a krajské soudy (vyhláška č. 37/1992 Sb., v platném znění).³²

„K tomu, aby mohlo dojít k právnímu nástupnictví podle ustanovení dědického práva, musí být splněny následující předpoklady: smrt fyzické osoby, existence dědictví, způsobilý dědic, dědický titul (závěť, zákon), neodmítnutí dědictví povoláním dědicem, absence překážky v nabytí dědictví (započtení, dohoda o vypořádání dědictví).“³³

V následujících podkapitolách se budu zabývat, dle mého názoru základními předpoklady dědění.

4.1 Smrt zůstavitele

Aby bylo možno postupovat podle ustanovení dědického práva, musí nastat *conditione sine qua non*, kterou je smrt člověka. Podle ustanovení § 7 odst. 2 věty první

³² SCHELLEOVÁ, Ilona. *Dědictví a dědické právo*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, Právo pro denní praxi. ISBN 978-802-5116-593. s. 23

³³ MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo: praktická příručka : kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního i procesního*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2005, ISBN 80-720-1552-4. s. 13

občanského zákoníku smrtí zaniká způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti. Smrt člověka musí být předepsaným způsobem doložena. Jedná se o tzv. úřední prokázání smrti. Tuto problematiku řeší zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). Z ustanovení tohoto zákona vyplývá, že oznamovací povinnost o nález mrtvého má každý, kdo se o úmrtí dozvěděl nebo našel tělo zemřelého nebo jeho části. Nález mrtvého mimo zdravotnické zařízení se hlásí místně příslušnému lékaři nebo v jeho nepřítomnosti na tísňovou linku 112. Na základě tohoto zákona se prokazuje smrt zemřelého odborným posudkem lékaře, který provedl prohlídku zemřelého. O této prohlídce vydá lékař list o prohlídce mrtvého, ve kterém uvede pravděpodobnou příčinu smrti a dále pak dobu, kdy k ní došlo. Stanovení doby smrti je z právního hlediska významné v těch případech, kdy při jedné události zemřelo více osob, mezi kterými je dědický vztah.

Může však nastat situace, kdy nebude z nějakých příčin možno úředně stanovit smrt určité fyzické osoby a vydat úmrtní list. V takovýchto případech může soud na základě návrhu prohlásit fyzickou osobu za mrtvou. Návrh je oprávněna podat osoba, která má právní zájem na této skutečnosti. Jedná se o pozůstalého manžela, dědice, věřitele či dlužníka. Podáním návrhu se zahájí řízení o prohlášení za mrtvého, které se vede a řídí ustanovením občanského soudního řádu. Toto řízení je vedeno u místně příslušného soudu, kterým je soud, do jehož jurisdikce spadala osoba, která má být prohlášena za mrtvou. Řízení o prohlášení za mrtvého není vázáno na uplynutí minimálních lhůt. Určitá lhůta tedy není podmínkou pro zahájení řízení. Po uznání soudu podmínek pro prohlášení nezvěstné osoby za mrtvou, ustanoví ji soud opatrovníka. Úkolem opatrovníka je chránit zájmy a práva nezvěstné osoby. Opatrovníkem nemůže být manžel zemřelé či nezvěstné osoby, a to z důvodu možné kolize zájmů. Dále soud vyhláškou nebo jiným vhodným způsobem vyzve nezvěstného, aby se do jednoho roku přihlásil. Zároveň vyzývá osoby, které mohou podat zprávu o nezvěstném, aby tak učinili u soudu nebo u opatrovníka. Současně soud provede všechna potřebná šetření k nezvěstnému. Po uplynutí roční lhůty, která je stanovena konkrétním datem ve vyhlášce, vydá soud rozsudek o prohlášení za mrtvého, ve kterém uvede den smrti nezvěstného. Tento rozsudek platí okamžitě, bez zpětné platnosti.

Výše popsany postup se týká řízení o prohlášení nezvěstné osoby za mrtvou. Během života, však může nastat situace, kdy se osoba stane účastníkem nějaké katastrofy a následkem je, že nebude možné určit smrt osoby předepsaným způsobem, tedy ohledáním mrtvého a vydáním úmrtního listu. V tomto případě soud zahájí také

řízení o prohlášení za mrtvého, ale nevysloví domněnku o smrti, tak jako je tomu v případě prohlášení za mrtvého, ale přímo určí, že konkrétní osoba zemřela a v rozhodnutí stanoví den smrti. Toto řízení je kratší a jednodušší, jelikož mu nepředchází vyhláška soudu s výzvou.

4.2 Existence dědictví

„Dalším předpokladem realizace dědického práva je existence práv, zejména vlastnických práv, která mají na dědice přejít. Tedy existence dědictví. Do dědictví patří zejména věci v individuálním vlastnictví, a to věci jak movité, tak nemovité. Vedle věcí dědictví zahrnuje dále pohledávky zůstavitele, pokud jeho smrtí nezanikly. Konečně jsou to práva, z nichž je třeba upozornit na práva autorská, práva z vynálezů a objevů.“³⁴

Je nutné si uvědomit, že každý dědic bude po zůstaviteli dědit veškerá aktiva a spolu s nimi i pasiva. Z toho vyplývá, že součástí dědictví jsou i dluhy. Výjimku tvoří dluhy, které byly vázány na konkrétní osobu zůstavitele a jeho smrtí zanikly.

Existují však práva, která nespádají do dědického řízení, ale přecházejí na jiné osoby úmrtím osoby. Jedná se především o nájem bytu. Pokud je zůstavitel nájemcem bytu, tento byt není součástí dědictví, ale nájemcem se stávají osoby, které žili v den jeho smrti ve společné domácnosti nebo se starali o chod této domácnosti a neměli vlastní byt. To neplatí, jestliže byl byt ve společném nájmu manželů, pak se jediným nájemcem stává pozůstalý manžel. Do této skupiny dále patří peněžité nároky z pracovního poměru, z nemocenského pojištění, ze sociálního zabezpečení, peněžité dávky sociální péče, státní sociální podpory a pojistné plnění z pojištění osob. Práva a povinnosti vyplývající z těchto vztahů přecházejí ze zůstavitele na jiné osoby na základě právní úpravy v jednotlivých zákonech.

4.3 Způsobilý dědic

Jestliže dojde ke smrti fyzické osoby a zůstane po ní majetek, tak je tento majetek předmětem dědického řízení. Pro zdárný průběh tohoto řízení je nutné najít způsobilého dědice.

Způsobilým dědicem může být osoba, která je způsobilá mít práva a povinnosti. Jedná se o tzv. právní subjektivitu, která vyplývá z § 7 odst. 1 a § 18 odst. 1 občanského

³⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Dědictví a dědické právo*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, Právo pro denní praxi. ISBN 978-802-5116-593. s. 28

zákoníku. Tuto právní způsobilost má fyzická i právnická osoba. Dědicem může být i počaté dítě, pokud se narodí živé.

Po smrti zůstavitele bezprostředně přechází dědictví na dědice, a proto je nutné, aby v době vzniku dědictví skutečně existoval.

Fyzická osoba, aby mohla dědit po zůstaviteli, musí ho přežít, aspoň o několik chvil. Počaté dítě, jedná-li se o možného dědice, se musí narodit živé a třeba i po smrti zůstavitele. Doba smrti hraje velkou roli v případech, kdy zemře více osob najednou a mezi těmito osobami je dědická vazba. Ten kdo umře později, dědí po dříve zemřelé osobě. Z této situace profitují dědicové později zemřelého. Když nejde určit, kdo zemřel dřív a kdo později, vychází se z toho, že tyto osoby zemřeli současně, tudíž nemohou po sobě dědit.

U právnické osoby je důležitý moment vzniku její právní subjektivity. Za vznik právní subjektivity právnické osoby je brán den jejího zápisu do obchodního rejstříku. Tímto zápisem se nová právnická osoba stává zároveň způsobilým dědicem.

V souvislosti se způsobilým dědicem se setkáváme i s pojmem nezpůsobilý dědic. Někdy tato situace bývá označována jako dědická nezpůsobilost, která nahradila dřívější a výstižnější pojmenování „dědická nehodnost“. A v čem spočívá nezpůsobilý dědic? V ustanovení § 469 Dědická nezpůsobilost je uvedeno „Nedědí, kdo se dopustil úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho manželu, dětem nebo rodičům anebo zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle zůstavitelovy. Může však dědit, jestliže mu zůstavitel tento čin odpustil.“³⁵

Důležité je, aby došlo k úmyslnému trestnému činu. Nedbalostní trestný čin nemá vliv na změnu ze způsobilého dědice na nezpůsobilého. Tím, že jsou taxativně vyjmenovány osoby, proti kterým má být spáchán úmyslný trestný čin, nelze tento rozsah rozšířit o žádné osoby. Z výše uvedeného ustanovení zákona vyplývá, že taková osoba může dědit, jen v případě, že ji tento čin zůstavitel odpustil.

Za zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle zůstavitele je především zabránění mu pořídit závěť nebo jej donutí pořízenou závěť změnit či odvolat. Dalším možným jednáním je zabránění zůstaviteli projeviti vůli o vydědění nebo donucení k odvolání vydědění.

³⁵ Česká republika. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: *sbírka č. 40/1964 Sb.* 1964. [online]. [cit. 2012-11-19]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcankzak/cast7.aspx>

4.4 Právní důvod dědění

Na základě ustanovení občanského zákoníku je možné dědit dvěma způsoby. První způsob je dědění ze závěti a druhý je dědění ze zákona. Pak zákon umožňuje ještě kombinaci těchto dvou titulů, tzv. kumulaci. Z toho vyplývá, že jiný způsob dědění není možný.

„Ke kumulaci titulů může dojít:

- existuje závěť, ale zůstavitel v ní nepořídil celým svým majetkem. Takže ohledně zbývajících majetku nastane dědění ze zákona,
- existuje sice platná závěť, zůstavitel v ní pořídil celým svým majetkem, ale některý ze závětních dědiců nedědí, takže ohledně jeho podílu nastává dědění ze zákona,
- zůstavitel pořídil závěť, v níž odkázal veškerý svůj majetek dědicům ze závěti, ale nerespektoval ustanovení občanského zákoníku o neopomenutelných dědicích, a některý z neopomenutelných dědiců se dovolal neplatnosti závěti. Závěť je pak v té části, v níž zůstavitel nerespektoval právo neopomenutelného dědice, neplatná, a tomuto dědici se musí dostat jeho zákonný podíl.

4.4.1 Dědění ze závěti

„Závěť (též poslední vůle nebo testament, zastarale kšaft) je jednostranný právní úkon fyzické osoby, ve kterém tato osoba (budoucí zůstavitel) ustanoví své dědice, tj. určí osobu nebo osoby, na které má jeho smrtí přejít jeho práva a závazky. Pořízení závěti umožňuje fyzické osobě rozhodnout o okruhu osob, které se mají stát jejími dědici, odchýlně od okruhu jejích zákonných dědiců.“³⁶

Dědění na základě závěti je jednou z možností pořízení se svým majetkem. Závěť sepisuje zůstavitel během svého života pro případ smrti. Při sepisování však musí dodržet určité zásady. Jednak jsou to zásady o náležitostech právního úkonu, které jsou uvedeny v § 34 a násl. občanského zákoníku, dále pak „nesmí svým obsahem nebo účelem odporovat zákonu, zákon obcházet nebo se přičít dobrým mravům, a dále musí splňovat i náležitosti zvláštní (§ 476 a násl. občanského zákoníku), v nichž se odrážejí specifika tohoto úkonu.“³⁷

³⁶ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1v%C4%9B%C5%A5>

³⁷ SCHELLEOVÁ, Iлона. *Dědictví a dědické právo*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, Právo pro denní praxi. ISBN 978-802-5116-593. s. 41

Zůstavitel pořídí závěť písemně a to buď vlastnoručně, nebo prostřednictvím notářského zápisu nebo jinou písemnou formou před svědky. Ve všech případech musí zůstavitel závěť vlastnoručně podepsat. Nemůže-li tak z jakýchkoliv důvodů učinit, musí svou poslední vůli projevit před třemi současně přítomnými svědky a ti jeho poslední vůli musí podepsat. Dále pak musí závěť obsahovat den, měsíc a rok sepsání. Důraz kladený na sepisování závěti je z důvodu, že právní následek bude mít závěť až po smrti zůstavitele a tedy nebude možné zjistit záměr a myšlenky zůstavitele.

Při nesplnění všech potřebných předpokladů bude závěť neplatná. Rozeznáváme dva druhy neplatnosti. Jedná se o neplatnost absolutní a neplatnost relativní. Absolutní neplatnost nevyvolává žádné právní účinky závěti. Na druhou stranu relativní neplatnost právní účinky vyvolává, ale nesmí se dotčená osoba dovolat neplatnosti závěti. V tomto případě je závěť neplatná v části, ve které je v rozporu s právem.

4.4.2 Dědění ze zákona

Zemře-li člověk a před svou smrtí neseíše závěť, ve které vypořádá svůj majetek, tak aby neopomenul žádného z dědiců, nastupuje dědění podle zákona. Podle platného občanského zákoníku lze zákonné dědice rozdělit do čtyř skupin.

První skupina

„Do první dědické skupiny patří nejbližší členové zůstavitelovy rodiny. Jsou to především děti a manžel(ka). Každý z nich stejným dílem. Nedědí-li některé dítě, nabývají jeho dědického podílu stejným dílem jeho děti. Jestliže nedědí ani tyto děti nebo některé z nich, dědí stejným dílem jejich potomci. U dětí nerozhoduje manželský, nebo nemanželský původ. Rovněž se nečiní rozdíl mezi dětmi pokrevními a osvojenými. Dědicem v této skupině je rovněž dítě, v době života zůstavitele již počaté, které porodí manželka zůstavitele do 300. dne po zániku manželství – nasciturus – za předpokladu, že se narodí živé.“³⁸

Druhá skupina

„Nedědí-li zůstavitelovi potomci, dědí v druhé skupině manžel, zůstavitelovi rodiče a dále ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí

³⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Dědictví a dědické právo*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, Právo pro denní praxi. ISBN 978-802-5116-593. s. 34

ve společné domácnosti, a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele.“³⁹

Třetí skupina

„Nedědí-li manžel, ani žádný z rodičů, dědí ve třetí skupině stejným dílem zůstavitelovi sourozenci a ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z toho důvodu pečovali o společnou domácnost, nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele (osoby spolužijící).“⁴⁰

Čtvrtá skupina

„Nedědí-li žádný dědic ve třetí skupině, dědí ve čtvrté skupině stejným dílem prarodiče zůstavitele a nedědí-li žádný z nich, dědí stejným dílem jejich děti. To znamená, že v této skupině dědí zůstavitelův děd a bába z otcovy strany a děd a bába z matčiny strany. Nedědí-li některá z těchto osob, připadá uvolněný podíl jejím dětem, tj. strýci a tetě zůstavitele. Uvolněný podíl po některém z prarodičů, který nenabudou jeho děti, přirůstá k podílu druhého z prarodičů ze strany zůstavitelova otce nebo ze strany zůstavitelovy matky. Teprve nedědí-li žádný z prarodičů z jedné strany, připadá dědictví druhému páru prarodičů.“⁴¹

³⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Dědictví a dědické právo*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, Právo pro denní praxi. ISBN 978-802-5116-593. s. 35

⁴⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Dědictví a dědické právo*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, Právo pro denní praxi. ISBN 978-802-5116-593. s. 35

⁴¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Dědictví a dědické právo*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, Právo pro denní praxi. ISBN 978-802-5116-593. s. 38

5 Okolnosti vylučující protiprávnost

V této kapitole bych chtěla udělat malý exkurz do problematiky okolností vylučující protiprávnost, protože některé jednání určité osoby může naplňovat skoro všechny znaky některého trestného činu, ale tento trestný čin je učiněn za specifických okolností a následkem toho není společensky škodlivý. S takovými jednáními pak trestní právo spojuje i vyloučení jejich protiprávnosti. Okolnosti činu, které způsobí, že čin jinak trestný není trestným činem, označujeme jako okolnosti vylučující protiprávnost.

Na druhou stranu od okolností vylučujících protiprávnost musíme odlišit případy zániku trestní odpovědnosti. Čin vykonaný v rámci okolností vylučujících protiprávnost není trestným činem již od počátku. V druhém případě zániku trestní odpovědnosti byl trestný čin spáchán, avšak pak nastaly skutečnosti, které zapříčinily, že takový čin přestal být trestný.

Trestní právo je sice samostatným právním odvětvím, ale je zároveň nedílnou součástí právního řádu České republiky. Na tomto základě je nutné znak protiprávnosti dovozovat z celého právního řádu, tzn. i z jiných právních odvětví. „Z tohoto důvodu typové případy vyloučení protiprávnosti (okolnosti vylučující protiprávnost) se neomezují jen na instituty, které trestní zákoník výslovně uvádí, ale půjde i o další případy, které dovozuje doktrína trestního práva, resp. právní praxe.“⁴²

Okolnosti vylučující protiprávnost nalezneme trestním zákoníku v hlavě III obecné části.

5.1 Krajiní nouze

Ustanovení o krajiní nouzi nalezneme v trestním zákoníku v hlavě III v § 28 obecné části.

„V krajiní nouzi odvracíme nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákoníkem, přičemž nebezpečí nelze za daných okolností odvrátit jinak, způsobený následek nesmí být zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, a ten, komu nebezpečí hrozí, není povinen je snášet.“⁴³

⁴² NOVOTNÝ, O., M. VANDOUCHOVÁ, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0. s. 257

⁴³ NOVOTNÝ, O., M. VANDOUCHOVÁ, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0. s. 259

Základní podmínkou je nebezpečí, které musí bezprostředně hrozit. Zdrojem nebezpečí mohou být např. přírodní síly (povodeň, požár), zvířata (nesmí být však poštvána člověkem) a věci (špatně zabrzděné vozidlo). Dále pak nebezpečí musí být skutečné a musí hrozit přímo. Tím je myšleno, že chráněný zájem bude následkem vývoje události porušen nebo je reálná možnost jeho porušení.

Další podmínkou krajní nouze je, že nebezpečí nebylo možno za daných okolností odvrátit jinak. Jedná se o požadavek subsidiarity, a to z toho důvodu, že újma je způsobena tomu, kdo nebezpečí sám nevyvolal. Nelze považovat za jednání v krajní nouzi, takové jednání, jestliže byla možnost nebezpečí včas a spolehlivě odvrátit jinak. Musí však vycházet z reálné situace na místě události.

Jestliže má někdo povinnost snášet nebezpečí nemůže jednat v krajní nouzi. Jedná se o skupinu lidí, kteří z pozice své funkce či zaměstnání, mají povinnost určitý druh nebezpečí snášet a aktivně mu čelit.

Dalším kritériem jednání v krajní nouzi je následek. Vzniklý následek nesmí být zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil. Jedná se o požadavek proporcionality. Na základě tohoto požadavku nelze, aby při ochraně určitého zájmu byl porušen zájem stejně významný nebo ještě významnější. „Srovnání významu zájmu chráněného a obětovaného je třeba provádět jak z hlediska objektivního, tak z hlediska subjektivního.“⁴⁴ Objektivní hledisko srovnání je založeno na hierarchii hodnot uznávané společností. Tato hierarchie je dána systematikou zvláštní části trestního zákoníku. Subjektivní hledisko je dáno individuálním hodnocením určité hodnoty v určitém místě a čase konkrétní osobou. Rozhodnutí o tom, zda je následek zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější, je třeba rozhodnout na základě jednotlivých skutečností v každém samostatném případě.

5.2 Nutná obrana

Nutná obrana je zakotvena v trestním zákoníku v hlavě III § 29 obecné části.

„Nutná obrana je speciálním (privilegovaným) případem krajní nouze.

Účelem nutné obrany je umožnit osobám účinně chránit před protiprávním útokem tytéž zájmy, které chrání trestní zákoník, a to užitím „svépomoci“ na úkor

⁴⁴ NOVOTNÝ, O., M. VANDOUCHOVÁ, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0. s. 262

útočníka, nahrazující nedostatek ochrany ze strany veřejné moci (v daném místě a čase). Obránce tak nejedná proti účelu trestního zákoníku, ale naopak ve shodě s ním.⁴⁵

Podstatou nutné obrany je ochrana práva proti bezpráví. V rámci nutné obrany „odvracíme bezprostředně hrozící nebo trvající protiprávní útok na zájmy chráněné trestním zákoníkem, který by jinak byl trestným činem, namířeným proti útočníkovi, přičemž tato obrana nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.“⁴⁶

Aby se jednalo o nutnou obranu, musí útok bezprostředně hrozit nebo trvat. Tento útok musí být veden vůči zájmu, který je chráněn trestním zákoníkem. Útok může mít formu konání či opomenutí.

Na základě ustanovení § 29 trestního zákoníku je patrné, že útok musí přímo hrozit nebo trvat. Proto je nutné stanovit časové období, kdy útok začíná a kdy končí.

O přímo hrozící útok se jedná v případě, kdy s ohledem na vývoj a průběh události je dostatečně odůvodněn závěr, že k útoku zcela určitě a hned dojde. Začátek útoku bývá často již ve stádiu pokusu trestného činu a v některých případech již ve stádiu přípravy či již v projevu úmyslu. V takovýchto situacích není nutné čekat na tzv. první ránu. Avšak iniciativa, na základě které dojde ke střetu, musí vycházet čistě jen od útočníka. Na základě této iniciativy je pak určováno, kdo je útočník a kdo obránce.

O trvající útok se jedná, dokud není ukončen. U trestných činů není ukončení útoku totožné s dokonáním trestného činu. Nutná obrana je však přípustná do dokončení trestného činu. Jestliže pachatel útok přerušil s tím, že v něm bude zanedlouho pokračovat, jedná se stále o trvající útok a je tedy možné jednání v nutné obraně.

Z výše napsaného vyplývá, jestliže útok bezprostředně nehrozí nebo byl-li již ukončen, není možné jednání v nutné obraně.

V rámci nutné obrany může jednat osoba proti, které útok bezprostředně směřuje nebo i jiná osoba. Pak se bude jednat o pomoc v nutné obraně. Tímto jednáním lze chránit zájmy vlastní tak i zájmy společnosti či státu. Důležité, ale je, aby zájem byl chráněn trestním zákonem. Jedná-li se o zájem nechráněný trestním zákonem, nemůže být jako takový beztrestně chráněn jednáním v nutné obraně.

V nutné obraně je uplatňována zásada, že nikdo není povinen ustupovat před bezprávím. Na základě této zásady není při jednání v nutné obraně požadována podmínka subsidiarity, tak jak je tomu u jednání v krajní nouzi.

⁴⁵ NOVOTNÝ, O., M. VANDOUCHOVÁ, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0. s. 265

⁴⁶ NOVOTNÝ, O., M. VANDOUCHOVÁ, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0. s. 265

Jak jsem již napsala výše, jednat v nutné obraně může kdokoliv, ale obrana musí vždy směřovat proti útočníkovi, to znamená, že jsou postihovány jeho zájmy, jako je život, zdraví, svoboda a majetek. Dojde-li přece jen k poškození zájmu třetích osob, je vyloučení odpovědnosti možné jen za dodržení podmínek krajní nouze.

Další podmínkou jednání v nutné obraně je, aby obrana nebyla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Úkolem této podmínky je stanovit poměr hrozící újmy na straně obránce a vzniklé újmy na straně útočníka.

„Meze dovoleného jednání v nutné obraně jsou tak stanoveny ve dvou směrech:

Obrana nesmí být zcela zjevně (výrazně hrubě) intenzivnější, než jaká stačila (byla potřebná) ke spolehlivému odvrácení útoku (např. nelze útočníka úmyslně usmrtit při ochraně majetku, pokud k úspěšnému odvrácení jeho útoku stačilo útočníka zranit a obránce měl reálnou a spolehlivou možnost si takto počínat). Již ze samotného pojmu „nutná obrana“ plyne, že musí jít o takovou obranu, která je k úspěšnému odražení útoku „nutná“ (potřebná).

Nesmí zde být zcela zjevný (výrazně hrubý) nepoměr mezi zájmem chráněným v nutné obraně a zájmem obětovaným (např. usmrcení výrostka, který v ovocném sadu sedí vysoko na stromě a trhá ovoce, byť by to pro starého hlídače byl jediný způsob, jak pokračování jeho útoku zamezit). Pouze v případě takového mimořádného excessu se zde tedy uplatní zákaz hrubé disproporce mezi zájmy (který je v podobě podmínky proporcionality znakem krajní nouze). O takový exces však nepůjde v případě, pokud napadený usmrtí útočníka, který se jej snaží znásilnit nebo poranit.⁴⁷

Nepřiměřenost obrany je nutné posuzovat z místa, času útoku, podle fyzických dispozic útočníka a obránce, dále pak možnosti se na útok připravit, jaké měl prostředky k útoku útočník a jaké měl možnosti obrany napadený. Toto posuzování mají na starosti orgány činné v trestním řízení, které o přiměřenosti či nepřiměřenosti obrany rozhodují s určitou velkorysostí ve prospěch obránce a to na základě zásady, že „riziko vyvolané útokem by měl nést útočník a nikoli obránce.“⁴⁸

5.3 Svolení poškozeného

Institut svolení poškozeného nebyl do přijetí nového trestního zákoníku výslovně upraven, ale v právní praxi i teorii byl uznáván a využíván.

⁴⁷ NOVOTNÝ, O., M. VANDOUCHOVÁ, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0. s. 271

⁴⁸ NOVOTNÝ, O., M. VANDOUCHOVÁ, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0. s. 271

Ustanovení § 30 uvádí, že: „Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.“⁴⁹

„Zákonné předpoklady právně relevantního souhlasu poškozeného jsou tyto:

- svolení se týká zásahu do takových práv jednotlivce, o kterých může sám bez omezení rozhodovat a jejichž porušení se nedotkne zájmů společnosti,
- svolení musí předcházet jednání nebo s ním být alespoň současné, příp. může být i dodatečné, pokud pachatel v době činu důvodně souhlas poškozeného předpokládal, a to vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům,
- svolení musí být vážné, dobrovolné, určité a srozumitelné.“⁵⁰

Mezi práva jednotlivce, o kterých může sám bez omezení rozhodovat a zároveň není porušen zájem společnosti, můžeme zařadit některé trestné činy proti majetku, proti svobodě a proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství. Naprosto vyloučeny jsou trestné činy proti životu a zdraví, vyjma lékařských zákroků.

5.4 Přípustné riziko

Stejně jako institut svolení poškozeného tak i institut přípustné riziko je v trestním právu od přijetí nového trestního zákoníku. Teorie i praxe se k tomuto institutu chovala stejně jako ke svolení poškozeného, běžně jej uznávala. Pouze v literatuře jsme se s ním mohli setkat pod označením riziko ve výrobě a výzkumu, dovolené riziko či přiměřené riziko.

„Zákonné podmínky institutu přípustného rizika jsou tyto (§ 31):

- Jednání musí sledovat společensky prospěšný cíl (např. vyvinutí nových léků a léčebných postupů, nových technologií a látek). Prospěšnost nelze posuzovat z hlediska jen skupinových nebo dokonce individuálních zájmů.
- Sledovaného společensky prospěšného cíle nelze jinak (tj. bez rizika) dosáhnout (tzv. zásada subsidiarity).
- Míra rizika, tj. pravděpodobnost nežádoucích následků (neúspěchu, škody) musí být podstatně menší, než pravděpodobnost společenského

⁴⁹ Česko. Trestní zákoník. In: č. 40/2009 Sb. 2009, částka 11. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CDwQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fsb011-09-pdf.aspx&ei=W2ySUNLzK8aO4gTkmYDgCg&usq=AFQjCNHC2HNX8rTYbSoNizMmG6tpdv_HQg
⁵⁰ NOVOTNÝ, O., M. VANDOUCHOVÁ, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0. s. 276

očekávaného výsledku (zásada proporcionality). Nestačí srovnávat jen „výši škody“ a „výši užítku“, ale též jejich pravděpodobnost. Čím vyšší je míra pravděpodobnosti „úspěchu“, tím vyšší škodu při nezdaru lze akceptovat.

- Rozhodnutí o činnosti spojené s rizikem může učinit pouze oprávněná osoba, pro kterou toto oprávnění vyplývá z jejího zaměstnání, postavení, povolání nebo funkce (tzv. oprávněná osoba). Vyloučení odpovědnosti se tedy netýká tzv. „amatérských experimentů.
- K rozhodnutí o činnosti spojené s rizikem je třeba přistoupit se znalostmi na úrovni dosaženého stavu informací a poznatků, tj. nejnovějších poznatků vědy a techniky.
- Osoby, jejichž život a zdraví by mohly být ohroženy, musí být seznámeny se všemi možnými riziky a musí nebezpečí podstoupit dobrovolně (s podstupovaným rizikem musí vyslovit svůj souhlas).
- Jednání nesmí odporovat výslovnému zákazu právní normy (např. bezpečnostním předpisům), veřejnému zájmu nebo dobrým mravům.“⁵¹

5.5 Oprávněné použití zbraně

„Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.“⁵²

Pod zbraní v tomto ustanovení si musíme představit zbraň v užším slova smyslu. Zbraní je zde zásadně zbraň střelná, v přesně stanovených případech zbraň bodná a sečná a také speciální zbraně. Na druhou stranu je v trestním zákoníku, zbraň definována v § 118 jako cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.

Jinými právními předpisy jsou zde myšleny zákony, které určitému okruhu oprávněných osob svěřují právo nosit a použít zbraň.

Jedná se o tyto zákony:

- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (§ 56)
- zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii (§ 20)
- zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon (§ 40)

⁵¹ NOVOTNÝ, O., M. VANDOUCHOVÁ, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-509-0. s. 280

⁵² Česko. Trestní zákoník. In: *č. 40/2009 Sb.* 2009, částka 11. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CDwQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fsb011-09-pdf.aspx&ei=W2ySUNLzK8aO4gTkmYDgCg&usq=AFQjCNHC2HNX8rTYbSoNizMmG6tpdv_HQg

- zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky (§ 18)
- zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní a informační službě (§ 5)
- zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách (§ 42)
- zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii (§ 32)
- zákon č. 289/2005 Sb., o vojenském zpravodajství (§ 5)

V zákoně o Policii České republiky je zbraň definována následovně „Zbraní podle této hlavy se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.“⁵³ V tomto zákoně je také přesněji stanoveno za jakých podmínek může policista zbraň použít.

Zákon o obecní policii použití služební zbraně řeší v § 20, kde jsou stanoveny podmínky (nutná obrana, krajní nouze a zamezení útěku nebezpečného pachatele) a dále pak, že služební zbraň je krátká střelná zbraň v majetku obce.⁵⁴

Dále je zbraň definována v celním zákoně jako zbraň střelná, bodná nebo sečná. V § 40 uvedeného zákona je také stanoveno použití zbraně celníkem.⁵⁵

Příslušníci Vězeňské služby a Justiční stráž České republiky a Bezpečnostní informační služby ve svých zákonech nenajdou definici zbraně. Mají v nich, ale stanoveno za jakých podmínek mohou střelnou zbraň použít.

Problematika zbraní příslušníků ozbrojených sil je řešena v několika zákonech, jak jsem již uvedla výše. Pro potřeby zákona o ozbrojených silách je zbraň definována jako vojenská zbraň střelná, vojenská zbraň bodná nebo sečná. Ve zbývajících zákonech zbraň není definována. V těchto zákonech je uvedeno za jakých podmínek může být zbraň použita.

⁵³ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. In: *sbírka č. 273/2008*. § 56 odst. 5. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=273~2F2008&part=&name=&rpp=15#eznam>

⁵⁴ Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii. In: *sbírka č. 553/1991 Sb.* § 20. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=39601&fulltext=&nr=553~2F1991&part=&name=&rpp=15#local-content>

⁵⁵ Zákon č. 13/1993 Sb., Celní zákon. In: *sbírka č. 13/1993 Sb.* § 40. [on-line], 02. 11. 2012. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=40570&fulltext=&nr=13~2F1993&part=&name=&rpp=15#local-content>

6 Eutanazie

„Šťasten, kdo zemře dříve, než sám začne volat smrt, aby si ho vzala.“

(Francis Bacon)⁵⁶

6.1 Co je eutanazie?

„V posledních letech se otázka eutanazie a její legalizace často objevuje ve sdělovacích prostředcích jako téma podněcující diskuzi. Eutanazie se prezentuje jako problém lidských práv a někdy se vyzdvihuje jako příklad pokrokového reformního úsilí. Ve svém úhrnu se však jedná o složitý komplex problémů, který zahrnuje jak mnoho nesnadných a kontroverzních aspektů náboženských, morálních, lékařských a ošetrovatelských, tak tři složky práva, tj. právo zvykové či obyčejové, právo statutární (kodifikované) a patrně i mezinárodní právo, dále pak společenský život a kulturní rozdílnost.“⁵⁷

A co si vlastně máme představit pod pojmem eutanazie? Je mnoho pohledů a různých definic eutanazie. Při zadání pojmu eutanazie do internetového vyhledávače Google nám vyjde přibližně 352 tisíc výsledků. Otevřená encyklopedie Wikipedie uvádí: „**Eutanazie** (z řec. *eu* - eu, dobrá, *θάνατος* - thanatos, smrt; doslova "dobrá smrt"), je obvykle definována jako usmrcení na žádost.“⁵⁸

Hnutí pro život ČR na svých internetových stránkách uvádí co eutanazie je a co není.

„Eutanazie je

- propagována jako "zabití ze soucitu" na žádost nemocného;
- jednání nebo zanedbání, které úmyslem směřuje k usmrcení pacienta s motivem eliminovat utrpení;
- vraždou, není-li státem dovolena - úmyslné zabití nevinného člověka, proto je sama o sobě zlem a nemůže být tzv. "zneužita";
- justiční vraždou, je-li státem dovolena – nic a nikdo nemůže nikoho zmocnit k zabití nevinného (srov. Norimberský proces 1945-1946).
- kategorickým prohlášením – nemocný člověk nemá důstojnost, žije "život nehodný žití";
- cynickou odpovědí na zoufalé volání nemocného po pozornosti, soucitu

⁵⁶ <http://azcitaty.cz/francis-bacon/466/>

⁵⁷ POLLARD, B., *Eutanazie ano či ne?.* DITA, Praha 1996, ISBN 80-85926-07-5, s. 15

⁵⁸ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Eutanazie>

- a lásce;
- sobeckým vyhnutím se vlastní bolesti a strachu před smrtí při doprovázení umírajících;
 - pro stát nejlevnější formou "péče" a proto při prolomení bariéry bude na lékaře vyvíjen tlak ušetřit na léčbě.

Eutanazie není

- odmítnutí léčby prostřednictvím reversu – záměrně falešně označováno jako tzv. pasivní eutanazie (!). Dnes nikdo nemusí trpět kvůli technologickému přístupu některých lékařů hraničící někdy s týráním. Může podle platné legislativy podepsat revers: "Odmítám další léčbu, chci pouze mírnit bolest." Chybí totiž úmysl zabít.
- podávání tišících prostředků, i když zkrátí život pacienta. Toto je záměrně falešně označováno jako tzv. nepřímá eutanazie. Chybí totiž úmysl zabít.⁵⁹

„Řecký termín eutanazie (řecky eu - dobře, thanasos - smrt) původně znamenal všestrannou pomoc umírajícímu člověku, zaměřenou na mírnění tělesných bolestí a duševních úzkostí. Dnes je takto eufemisticky označováno úmyslné urychlení smrti na přání pacienta nebo jeho rodiny. Při eutanazii člověk způsobuje smrt sobě nebo jinému člověku. Jde tedy o úmyslné zabití nevinné lidské bytosti.“⁶⁰

„V současné době význam slova přechází v představu přímého lékařského zákroku, který zmenšuje bolesti v nemocnici někdy i s nebezpečím předčasného ukončení života. V užším slova smyslu se slovo eutanazie používá jako „usmrcení z milosti“ s cílem radikálně odstranit nadměrné utrpení nevléčitelně nemocných a umírajících před možným víceletým prodlužováním nešťastného života.“⁶¹

Shrneme-li všechny tyto definice a pohledy na eutanazii do jedné věty, dá se říci, že se jedná o usmrcení těžce nemocného člověka, který trpí jak po fyzické stránce, tak po psychické i citové a tímto svým konáním mu vlastně pomáháme.

6.2 Pohled práva na eutanazii

Ať jsou naše záměry s nemocným, velmi trpícím člověkem, často osobou velmi blízkou, pozitivní, vedené snahou osobě pomoci od utrpení, bolesti a zajištění důstojného umírání, narážíme často na nesouhlas etiky, morálky, lékařství

⁵⁹ <http://prolife.cz/?a=40&id=118>

⁶⁰ <http://referaty-seminarky.cz/eutanazie/>

⁶¹ MUNZAROVÁ, Marta. *Deklarace o eutanazii Bona et iura*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, ISBN: 978-80-7195-334-0. s. 42

a v neposlední řadě trestního práva s naším jednáním. Je jedno jestli úkon provede lékař osobně či za jeho asistence jiná osoba.

Generální shromáždění Světové lékařské asociace (WMA – World Medical Association) schválilo ve Washingtonu v USA ve dnech 2. - 6. října 2002 rezoluci, ve které uveřejnilo postoj WMA vůči eutanazii, ve které zopakovalo deklaraci WMA z října 1987 a ze září 1992, ve kterých prohlašuje, že jakékoliv provedení eutanazie za jakýchkoliv podmínek je neetické a musí být odsouzeno lékařskou profesí. Dále rozhodlo „Světová lékařská asociace znovu potvrzuje své pevné přesvědčení, že eutanazie je v konfliktu se základními etickými principy lékařské praxe, a Světová lékařská asociace silně povzbuzuje všechny Národní lékařské asociace a lékaře, aby odmítli účast při eutanazii a to i tehdy, pokud by ji národní zákon povolil anebo za určitých podmínek dekriminlizoval.“⁶²

Česká lékařská komora ve svém etickém kodexu se naprosto a jednoznačně vyjádřila: „Lékař u nevléčitelně nemocných a umírajících účinně tiší bolest, šetří lidskou důstojnost a mírní utrpení. Vůči neodvratitelné a bezprostředně očekávané smrti však nemá být cílem lékařova jednání prodlužovat život za každou cenu. Eutanazie a asistované suicidium nejsou přípustné.“⁶³

Ochrana lidského života je v českém právním řádu zakotvena v Listině základních práv a svobod a to v hlavě druhé, oddílu prvním, článku šestém. S problematikou eutanazie přímo souvisí odstavec 2: „Nikdo nesmí být zbaven života.“⁶⁴

Z pohledu českého trestního práva je lidský život chráněn ustanovením trestního zákoníku v jeho Druhé části, hlavě I - Trestné činy proti životu a zdraví. Na problematiku eutanazie lze aplikovat skutkovou podstatu trestného činu podle § 140 Vražda, § 141 Zabití a podle § 144 Účast na sebevraždě.

„Usmrcení z útrpnosti, ať již na žádost nemocného či bez takové žádosti, je dle českého práva vraždou (§ 140 odst. 1 či 2). Svolení poškozeného tu nemá význam (§ 30 odst. 3). K soucitu jako pohnutce pachatele přihlédne soud jako k obecné polehčující okolnosti při stanovení druhu trestu a jeho výměry [§ 39 odst. 3, § 41 písm. b)]. Lze uvažovat o mimořádném snížení trestu odnětí svobody dle § 58 odst. 1, případně i o upuštění od potrestání dle § 46 (srov. zásadu přiměřenosti trestních sankcí dle § 38).

⁶² MUNZAROVÁ, M., *Eutanazie, nebo paliativní péče?*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2005, ISBN: 80-247-1005-0. s. 56

⁶³ <http://www.clk.cz/oldweb/zakpred/predpis10.html>

⁶⁴ <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Může jít rovněž o mírněji trestné zabití dle § 141, je-li dáno omluvitelné hnutí myslí pachatele tam uvedené (pachatel je svědkem nesnesitelného utrpení poškozeného a silně pohnut jeho úpěnlivou žádostí jej usmrcuje). Privilegovaně se trestá také účast na sebevraždě podle § 144, kde za formu euthanasie lze považovat případ, kdy pachatel pomáhá nevléčitelně nemocnému, aby se sebevraždou zbavil utrpení.⁶⁵

Některé evropské státy (např. Nizozemsko, Belgie, Lucembursko) určité formy eutanazie legalizovaly. V Nizozemsku je podle úpravy od roku 2002 beztrestný lékař, který na výslovnou a uváženou žádost pacienta jeho život ukončí. Celou záležitost musí však ohlásit zvláštní komisy, která prozkoumá veškeré okolnosti eutanazie a zda jsou splněny podmínky beztrestnosti. Specifická je situace ve Švýcarsku, kde sice není eutanazie legální, ale pomoc k sebevraždě je beztrestná, jestliže pachatel jednal bez sobeckých pohnutek (např. zištných). Na základě těchto skutečností působí ve Švýcarsku několik organizací, které pomáhají těžce nemocným lidem důstojně umřít.

Některé státy ve svých trestních zákonech mají ustanovení o usmrcení na žádost s nižší trestní sazbou. I v našich zeměpisných šířkách takové ustanovení bylo a to v době platnosti uherského trestního zákona z roku 1878, který platil na Slovensku až do roku 1950. „Některé státy privilegují usmrcení na žádost za další podmínky, že se tak stalo ze soucitu (Švýcarsko v čl. 114, Norsko v § 235). Také čs. osnova trestního zákona z r. 1926 znala privilegované ustanovení o usmrcení ze soucitu, byla-li smrt neodvratná a pacient trpěl krutými bolestmi (§ 271): trest bylo možno mimořádně snížit nebo upustit od potrestání. Podle čs. návrhu z r. 1937 usmrtil-li pachatel někoho „na jeho žádost, aby urychlil jeho neodvratnou smrt a osvobodil jej od krutých bolestí, proti kterým není pomoci“ měl být stíhán za přečin, a ne za trestný čin.“⁶⁶

Při přípravě nového trestního zákoníku v letech 2004 až 2006 se s privilegovanou skutkovou podstatou usmrcení na žádost také počítalo. Předpoklad byl, že pachatel by usmrtil nevléčitelně nemocnou osobu, která by trpěla somatickou nemocí a svobodně, o své vlastní vůli by pronesla vážně míněnou, naléhavou žádost o takovýto úkon vůči její osobě. Pachatel by pak mohl být potrestán odnětím svobody nejvýše na šest let. Tato skutková podstata se však do finální verze zákoníku nedostala a ani neuspěl návrh zákona o důstojné smrti, beroucí si za vzor belgický a nizozemský model.

⁶⁵ NOVOTNÝ, O., R. VOKOUN, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-509-0. s. 35

⁶⁶ NOVOTNÝ, O., R. VOKOUN, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-509-0. s. 35 - 36

Podle mého názoru by právní úprava problematiky eutanazie byla zapotřebí, abychom se vyhnuli všem možným úskokům a obcházení zákona. Muselo by však být přesně stanoveno za jakých podmínek a stavů by bylo možno tento zákrok provést. Dále pak jakým způsobem a jaké osoby by mohli toto provádět. Bylo by nutno vyloučit zřejmé pohnutky a na provádění eutanazii by dohlížela zvláštní etická komise. A jako nejdůležitější bych spatřovala svobodné rozhodnutí konkrétní osoby.

7 Trest smrti

„Člověk se stane člověkem, až přestane zabíjet“
(*Francois Perroux*)⁶⁷

Domnívám se, že zmínit něco málo o trestu smrti, o jeho vývoji a praktikách v rámci této práce je potřebné. Trest smrti je druhem usmrcení člověka na základě nějakého verdiktu, ať již na základě řádného a spravedlivého soudního procesu, který se opíral o veškeré možné důkazy a rozhodl na základě práva, tak o individuální popravu bez soudního procesu a hromadné masakry. Jedná se o trest nejvyšší.

„Trest smrti se řídí politickými, náboženskými, finančními a jinými zvyklostmi, ale v celé historii je pro něj příznačné neustálé hledání, ba možno říci pátrání po co nejstrašnějších postupech, jaké si lidská představitivost dokáže vybatvit. Cíl je jediný: exemplárnost trestu, jehož smyslem je odstrašit každého, kdo by chtěl přestoupit přijatá pravidla a ustálený řád.“⁶⁸

„Ve středověku se trest smrti uděloval běžně za mnoho zločinů a různilo se i jeho provedení. Zločinci byli čtvrceni, lámání v kole, upalování, narážení na kůl, stínání, věšení za hrdlo či jiné části těla (odsouzený mohl viset dlouhý čas, než skutečně zamřel), zaživa páráni a jejich vnitřnosti byly spalovány před jejich očima. Jednotlivé tresty, i nehrdelní, často symbolizovaly druh provinění: za žhářství upálení, za rouhání vytržení jazyka a podobně. Před exekucí byl trest často „zostřován“, odsouzení byli velmi často surově mučeni, například vlečením na popravní místo, trháním řemenů ze zad či trháním částí těla rozžhavenými kleštěmi. Po výkonu trestu bylo někdy tělo popraveného nebo jeho část (většinou hlava) pro odstrašující efekt ponecháno delší dobu vystavené na veřejnosti. Za menší přestupky se viníkům udělovaly tělesné tresty, například cejchování nebo zohavení.“⁶⁹

Používaných praktik výkonu trestu smrti bylo mnoho. Mezi nejčastější způsoby trestu smrti patřilo v historii bezpochyby oběšení a setnutí hlavy. „Oběšení a setnutí se však přeci jen jednou podstatnou okolností navzájem liší. Oběšený odsouzenec zůstával určitou dobu naživu, většinou jen několik okamžiků, ale někdy i několik minut. Kat nebo kdokoliv, kdo popravu prováděl, se při věšení nepotřísnil krví a ani se na ni nemusel dívat. Naopak při popravě mečem nebo sekyrou vždy stříkala krev proudem,

⁶⁷ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, ISBN 80-86182-05-3, s. 14

⁶⁸ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, ISBN 80-86182-05-3, s. 14

⁶⁹ LIŠKA, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006, ISBN 80-86621-09-X, s. 14

smrt nastávala bleskurychle a hranice mezi životem a smrtí byla naprosto jasná a viditelná. Život unikl z bezhlavého těla okamžitě, kolem se rozlévaly kaluže krve a celou strašlivou podívanou rámoval meč s odkapávající krví.“⁷⁰

Oběšení, pověšení či věšení se používalo jako hrdelní trest v průběhu celé historie. I v 21. století se oběšení užívá k popravě odsouzených. Ve své podstatě se jedná o jednoduchou, snadnou a i úspornou variantu. Pomocí oběšení lze provádět i hromadné exekuce. V historických análech je nemálo zmínek o hromadných popravách oběšením, např. během třicetileté války bylo najednou pověšeno šedesát vzbouřených vojáků, dále pak Petr Veliký nechal během několika dní pověsit sedm tisíc střelců. Z tohoto důvodu nechal postavit velké šibenice, každou pro deset odsouzených. Za druhé světové války věšeli německé jednotky sovětské partyzány po padesáti či stu. V průběhu staletí je takovýchto případů mnoho. K oběšení se používá zpravidla třech postupů. První způsob spočívá v postavení odsouzence na vyvýšenou oporu, poté se mu dá kolem krku provaz, který je přivázán k šibenici a poté se mu vezme opora pod nohama. Tato smrt je pomalá a bolestivá. Druhý postup je založen na tom, že se odsouzenec dá smyčka kolem krku, která je protažena kladkou a za její pomoci se osoba vytáhne do výšky. Ve skutečnosti se jedná o zardoušení, kdy agonie trvá neznámá i několik minut. Třetí metoda, je účinnější než oba předchozí způsoby, ale je potřeba příslušné vybavení. Je potřeba šibenice a propadlo. Odsouzenému se přiloží oprátka kolem krku a poté je otevřeno propadlo, na kterém odsouzený stojí. Následkem čehož tělo padá volným pádem, přičemž se prudce napne provaz, jehož následkem je zlomení krčních obratlů. Jelikož oběšení patří mezi nejčastější způsoby výkonu nejvyššího trestu a i na našem území se praktikovalo, popsala jsem jeho způsoby provedení.

7.1 Trest smrti na historickém území České republiky

„Na historickém území českého státu, tak jako i v jiných evropských zemích, patřil trest smrti od nepaměti k poměrně běžně používaným prostředkům trestního práva. K jeho zrušení došlo na krátký čas až za vlády Josefa II. (1780 – 1790) Všeobecným zákoníkem o zločinech a trestech na ně (1787), který byl ovlivněn spisem Caesara Beccarii a dílem osvícenského učenice Josefa Sonnenfelse (1733 – 1817).“⁷¹

⁷⁰ BARRING, L. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, s.r.o., 2008, ISBN 978-80-206-0975-5, s. 47

⁷¹ LIŠKA, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006, ISBN 80-86621-09-X, s. 15

Krátce po smrti Josefa II. byl trest smrti opět obnoven, a to pro velezradu nebo o pokus o ni. Po tomto obnovení trestu smrti na našem území byl absolutní trest obsažen ve všech dalších kodifikacích trestního práva a to až do roku 1990. Četnost využívání tohoto trestu byla v různých obdobích častější, v jiných naopak méně časté. „Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852 ř. z., který platil s některými změnami téměř sto let (zrušen byl v roce 1950), ukládal trest smrti za poměrně malý počet trestných činů: za dokonanou vraždu, loupežné zabití, zlomyslné poškození cizího majetku, kdy byla způsobena smrt, kterou mohl pachatel předvídat, dále za vzbuření v době stanného práva a za žhářství, pokud tím byla způsobena smrt člověka a pachatel mohl tuto skutečnost předvídat.“⁷²

Absolutní trest byl zachován také v období první republiky. Okolo tohoto zachování bylo mnoho diskuzí. Uplatňování trestu smrti bylo však ovlivněno možnostmi soudu uložit místo trestu smrti trest těžkého žaláře, a to na doživotí nebo dočasněho v trvání od 15 do 30 let. Tuto možnost bylo možno využít na základě polehčujících okolností, které byly natolik závažné, že by trest smrti byl nepřiměřeně přísný. Velkým odpůrcem trestu smrti byl první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Masaryk byl dlouholetým odpůrcem absolutního trestu a využíval všech možností a příležitostí, aby se vyjádřil k tomuto problému. „Například při svých přednáškách v roce 1895 označil popravu za nejd'ábelštější druhy zabití, *„poněvadž schvalují je lidé vládnoucí s úplným klidem a rozmyslem, s dostatečnou lhůtou pro udělení milosti, pod ochranou bodáků. Jsou to nejsurovější zbytky středověké inkvizice. Statistiky snažící se dokazovati blahodárné účinky trestu smrti na zmenšení zločinnosti jsou neúplné, nepravdivé a nevědecké.“*⁷³ Jakožto hlava státu musel Masaryk pod tlakem veřejnosti podepsat několik rozsudků trestu smrti. V období jeho prezidentování bylo nakonec vykonáno 16 poprav. Během svého působení v úřadu prezidenta však vyhověl více jak 400 žádostem o milost. V souvislosti s trestem smrti řekl Masaryk Karlu Čapkovi:

„Těžká byla pro mne otázka trestu smrti; stálo mě mnoho nocí, když jsem měl podepisovat trest smrti, a dni, kdy jsem to učinil, mám ve svém kalendáři poznamenaný černým křížkem. Sledoval jsem pozorně, má-li trest smrti vliv na zločinnost; studoval jsem statistiku zločinů a zejména vražd po celou dobu, ale nevidím, že by trest smrti měl účinek odstrašující na lidi zločinné; zločinec ve chvíli vraždy nemyslí na trest, ale na

⁷² LIŠKA, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006, ISBN 80-86621-09-X, s. 15

⁷³ LIŠKA, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006, ISBN 80-86621-09-X, s. 16

úspěch svého zlého činu. Jistý účinek je na občany ostatní, zejména o věci myslící. Můj argument pro trest smrti není, že je odstrašující, ale že v něm je mravní expiace: vzít člověku život je bezpráví tak strašlivé, že může být usmířeno jen výkupným stejně těžkým. Dělán ovšem patřičný rozdíl mezi vraždou a zabitím a uznávám polehčující okolnosti při každém zločinu, jak to moderní kriminální psychologie vyžaduje; ale ve výjimečných případech nemohu vyvracet, že trest smrti je ve shodě s metafyzickým uznáním hodnoty lidského života. Věřím a čekám, že bude zrušen vyšší vzdělaností a mravností obyvatelstva, souhlasem nás všech.“⁷⁴

Následné období po 15. březnu 1939 ostře kontrastuje s Masarykovou érou. V době okupace smutně proslula pankrácká věznice, kde se v té době popravovalo gilotinou. Během druhé světové války prudce narostl počet popravovaných. Kapacita katoven na území „Říše“ nepostačoval nacistické justici. Převozy českých vlastenců odsouzených k trestu smrti byly komplikované a podle nacistických představitelů zbytečně prodražovaly a zdržovaly celý proces. Na základě těchto skutečností byla v Praze na Pankráci zřízena tzv. sekyrárna. V sekyrárně se popravovalo gilotinou. Byla zvolena pro svou rychlost, levnost, spolehlivost a díky hluku, který ji provázel, byla dostatečně odstrašující, jak tuto volbu odůvodnili nacisti. „Podle pamětníků z okolí pankrácké věznice bylo možné i z dálky poznat, kdy a k jakému počtu poprav docházelo. Samotná sekyra či břit gilotiny vážil 80 kilogramů a každý úder se rozléhal daleko do okolí.“⁷⁵ „Provoz pankrácké gilotiny byl zahájen 5. dubna 1943, o čtyři dny později, než bylo původně zamýšleno. Toho dne bylo v sekyrárně popraveno prvních pět obětí. Postupně jich přibývalo, a to až na konečný počet 1079 osob.“⁷⁶ Poslední nacistická poprava byla uskutečněna 30. dubna 1945, kdy bylo popraveno pět českých vlastenců. Na základě rozkazu byla gilotina rozebrána a v noci hozena na několika místech do Vltavy z Karlova mostu. Po osvobození byla vyzdvížena a je možno ji vidět v pankráckém památníku.

Po skončení druhé světové války bylo třeba potrestat nacistické zločiny, zrádce a kolaboranty. Tato mimořádná situace vzniklá na základě nestandardních podmínek po konci války dala vzniknout tzv. mimořádným lidovým soudům, které byly zřízeny

74

http://www.eridanus.cz/Zeme%202/mapa/Evropa/Vy%201chodni%201_Evropa/C%202eska%201_republika/Kultura/Literatura/C%202apek_Karel/Hovory_s_T_%20G_%20Masarykem/URAD_PRESEDENTA.htm

⁷⁵ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, ISBN 80-86182-05-3, s. 372

⁷⁶ LIŠKA, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006, ISBN 80-86621-09-X, s. 17

dekretem prezidenta republiky č. 16 ze dne 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (tzv. velký retribuční dekret). Tuto kapitolu československého soudnictví tvoří tzv. retribuice.⁷⁷ „Za celou dobu působnosti retribučních soudů (od května 1945 do 31. prosince 1948) bylo v Československu odsouzeno více než 33 000 osob. Přibližně 50 % jich bylo německé národnosti, 35 % Čechů a Slováků a 15 % jiných národností, většinou maďarské. Mimořádné lidové soudy vynesly kromě mnoha trestů dlouholetého odnětí svobody také více než 730 rozsudků smrti. Během tohoto revolučního soudnictví docházelo samozřejmě k řadě přehmatů a také k vyřizování osobních účtů; netradiční způsob soudnictví byl v řadě případů zneužit k likvidaci nepohodlných osob.“⁷⁸

„Dne 12. července 1950 byl vydán nový trestní zákon (č. 86 Sb.), ve kterém zůstal nedotčen trest smrti. § 29 uvádí, že se vykonává oběšením a v době zvýšeného ohrožení státu i zastřelením. Kromě nepolitických trestných činů (např. vraždy) bylo jeho užití navíc rozšířeno i na delikty politického charakteru. Na tuto právní normu pak navázal zákon č. 140/1961 Sb. ve znění změn a doplňků. V padesátých letech sloužila pankrácká věznice k výkonu trestů politických vězňů, tedy „vlastizrádců spojených s imperialistickými západními mocnostmi“. V letech 1949 – 1953 přišlo v Československu o život více než dvě stovky lidí odsouzených převážně za politické delikty. Poslední politická poprava byla provedena v roce 1960.“⁷⁹

Posledními popravenými v Československu byly osoby odsouzené za vraždy. V Praze se tak stalo 2. února 1989 v pankrácké věznici a 8. června 1989 v Bratislavě. Na základě změny politických poměrů v Československu, které odstartovala Sametová revoluce, byl zákonem č. 175 z roku 1990 Sb. trest smrti zrušen.

Pro výkon trestu smrti se na našem území využívalo jen několik málo technik. Mezi nejčastější techniku patřilo oběšení. Ve středověku se používalo vedle pověšení stětí, tyto popravy se prováděly veřejně. V období nacistické okupace používali nacisti gilotinu umístěnou v prostorách pankrácké věznice. Po válce se pro výkon trestu smrti mohlo využívat oběšení nebo zastřelení. Zastřelení se však nikdy nepoužilo, jelikož mohlo být využito v době zvýšeného ohrožení státu. Popravy pověšením se vykonávaly nejdříve na venkovních prostranstvích krajských věznic a na základě rozhodnutí byly centralizovány od roku 1955 do Prahy. K popravě v padesátých letech se využívalo

⁷⁷ Retribuce (z lat. *re-* + *tribuere* = oplatit; často se užívá i jako plurál tantum) znamená odplata. [online]. [cit. 2012-10-17]. Dostupný z WWW: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Retribuce>

⁷⁸ LIŠKA, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006, ISBN 80-86621-09-X, s. 21

⁷⁹ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, ISBN 80-86182-05-3, s. 373

vztyčené prkno se zavěšenou oprátkou na kladce. Poprava vykonána tímto způsobem byla obzvláště krutá a nelidská. Došlo při ní k udušení a předsmrtná agónie trvala v některých případech i čtrnáct minut. Po centralizaci poprav do Prahy byly zřízeny popravčí cely a bylo instalováno nové popravčí zařízení bez dřevěných součástí.

„Po dobu trvání samostatného československého státu bylo popraveno 15 osob. V letech 1943 až 1945 bylo v pankrácké věznici popraveno 1079 osob. V letech 1945 až 1989 bylo popraveno 1176 osob (z toho před 700 osob podle retribučních dekretů, 240 politických vězňů).“⁸⁰

Hnutí za zrušení absolutního trestu smrti, někdy též označováno jako Abolicionistické hnutí⁸¹, jako hlavní argument pro jeho zrušení označují nemožnost nápravy či převýchovy osoby pachatele, nemá žádný výchovný efekt ani odstrašující účinek na společnost. Tyto hnutí mají také obavu z možného jeho zneužití ve prospěch pomsty nebo k likvidaci nepohodlných osob. Dále také poukazují na možnost justičního omylu, který nebude moci být již nikdy napraven.

Naopak zastánci tohoto hrdelního trestu argumentují jeho odstrašujícím účinkem. Další argument je, že za odnětí života musí být odňat život i pachateli. Mezi důvody se objevuje i ekonomická stránka věci. Proč doživotně žít vraha, když levnější je jej popravít.

Je mnoho názorů, které trest smrti schvalují a stejný počet názorů odsuzujících. Jak řekl prezident Masaryk v rozhovorech s Karlem Čapkem, pachatel v době konání nemyslí na následek svého jednání, ale na užitek který bude z jednání mít. Proto je velmi diskutabilní odstrašující účinek trestu smrti. Přímá úměra mezi vykonáváním trestu smrti a poklesem zločinnosti se také nepodařila mnoha provedenými výzkumy prokázat. Máme trestat pachatele na základě rčení „Oko za oko, zub za zub“? Má společnost právo rozhodnout o životě člověka? Můj názor je, že má. Má stejné právo, jaké si vzal pachatel a rozhodl o životě druhé osoby a dovolím si říct, že má přímo povinnost ochránit společnost, za kterou rozhoduje. Můžete namítnou, že když pachatele zavřeme do vězení, tak ji ochráníme stejně dobře a dáme pachatelovi šanci na nápravu a projevení lítosti nad svým činem.

Trest smrti bych jistě obnovila pro trestný čin vraždy. Jestliže pachatel zavraždí druhou osobu, tak má být stejným způsobem potrestán.

⁸⁰ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publishers, ISBN 80-86182-05-3, s. 371

⁸¹ abolicionizmus (z lat. *abolitio* – zrušení) bývá označováno hnutí usilující o zrušení nějakého zákona nebo ustanovení, např. hnutí za zrušení trestu smrti [online]. [cit. 2012-10-17]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Abolicionismus>

8 Právní ochrana lidského života

Právo na život patří mezi základní lidská práva. Z tohoto důvodu je lidský život chráněn jak mezinárodními smlouvami a úmluvami, tak tuto ochranu přejímají jednotlivé státy, které se rozhodnou pro ratifikaci těchto smluv a úmluv do svých právních řádů.

V této kapitole se zaměřím na ochranu lidského života v rámci českého právního řádu. Na úvod zmíním zakotvení ochrany lidského života na úrovni ústavních zákonů a dále pak přejdu k trestněprávní ochraně lidského života.

8.1 Ústavněprávní ochrana lidského života

Základním kamenem našeho právního řádu je ústavní zákon č. 1/1993 Sb., v platném znění, Ústava České republiky (dále jen „Ústava“). Již v preambuli se hovoří o úctě k lidským právům a právo na život patří mezi nejzákladnější lidská práva. Dále je ochrana lidských práv přeneseně lidského života řešena v hlavě první, článku 1 Ústavy kde je uvedeno, že „Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.“⁸² Tyto práva jsou na základě článku 4 Ústavy pod ochranou soudní moci.

Základní práva a svobody, o kterých se hovoří v Ústavě, nalezneme konkrétněji v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., v platném znění, Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“). V hlavě druhé, oddílu 1, článku 6 Listiny se uvádí, že každý má právo na život, nesmí být života zbaven a lidský život je tímto ustanovením chráněn již před narozením. Dále je zde uvedeno, že trest smrti se nepřipouští. Tyto práva jsou připisovány „všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“⁸³ jak je uvedeno v hlavě první, článku 3 Listiny. Všechny tyto práva jsou na základě hlavy první, článku 1 Listiny „nezadatelné, nezcizitelné, neprohlášené a nezrušitelné.“⁸⁴

⁸² Česká republika. Zákon č. 1/1993Sb., Ústava České republiky. In: *sbírka č. 1/1993*. [on-line]. [cit. 2012-11-27], 1993. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

⁸³ Česká republika. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *sbírka č. 2/1993*. [online]. [cit. 2012-11-27], 1993. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

⁸⁴ Česká republika. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *sbírka č. 2/1993*. [online]. [cit. 2012-11-27], 1993. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

8.2 Trestněprávní ochrana lidského života

Podíváme-li se na systematiku zvláštní části trestního zákoníku, zjistíme, že „vyjadřuje určitou kriminálně politickou koncepci a hodnotový systém.“⁸⁵ Zvláštní část trestního zákoníku je rozčleněna do 13 hlav. Pořadí hlav dle některých odborníků vyjadřuje hodnotový žebříček. V dřívějším trestním zákoně systematika zvláštní části odpovídala tehdejšímu politickému zřízení, kdy zájmy celku byly stavěny nad zájmy jednotlivce. Současný trestní zákoník více odpovídá a naplňuje ideje demokratického trestního práva, kde jsou naopak zájmy jednotlivce upřednostňovány před zájmy společnosti.

Ochrana lidského života z pohledu trestního práva je především zakotvena v hlavě I dílu 1 zvláštní části trestního zákoníku. Lidský život je chráněn i jinými ustanoveními zvláštní části trestního zákoníku, avšak v těchto ustanoveních není primárním objektem lidský život, ale jiné zájmy, které chrání trestní zákoník. Jedná se o některé trestné činy z hlavy II, III, VII, X, XI.

Vzhledem k rozsahu mé práce se budu věnovat pouze trestným činům uvedeným v 1 dílu hlavy I zvláštní části trestního zákoníku, kde ochrana lidského života je primárním objektem. Jedná se o trestné činy Vraždy (§140), Zabití (§141), Vraždy novorozeného dítěte matkou (§142), Usmrcení z nedbalosti (§143) a Účasti na sebevraždě (§144).

Společným objektem trestných činů vraždy, zabití a vraždy novorozeného dítěte matkou je lidský život. Dokumenty o lidských právech uvádějí právo na život ve svých prvních člancích. Ve Všeobecné deklaraci lidských práv je v čl. 3 uvedeno „Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.“⁸⁶ Dalším mezinárodním dokumentem je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve které právo na život řeší čl. 2 této Úmluvy. V neposlední řadě musím zmínit Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který v čl. 6 uvádí, že „Každá lidská bytost má právo na život.“⁸⁷

Z pohledu trestního práva je důležité správně určit okamžik začátku a konce lidského života. Tuto problematiku začátku a konce života jsem rozebrala v předcházejících kapitolách.

⁸⁵ NOVOTNÝ, O., R. VOKOUN, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-509-0. s. 17

⁸⁶ OSN Praha. *Dokumenty OSN: Všeobecná deklarace lidských práv* [online]. 1948 [cit. 2012-12-04]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

⁸⁷ OSN Praha. *Dokumenty OSN: Mezinárodní pakt o občanských a politických právech* [online]. 1966 [cit. 2012-12-04]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>

Útok musí být veden proti člověku a v případě § 142 proti novorozenému dítěti.

Objektivní stránka těchto trestných činů je naplněna usmrcením člověka. Jakými prostředky toho pachatel dosáhne, není pro právní kvalifikaci důležité. Tyto prostředky mohou být jak fyzického tak i psychického rázu. Může se jednat např. o vyvolání zděšení či působení duševních útrap. Usmrtit člověka je možno mnoha způsoby např. zastřelením, udušením nebo dlouhodobým týráním či nepodáním potravy. Trestného činu vraždy či zabití je možno se dopustit i opomenutím, ale „jen opomenutím takového konání, k němuž měl pachatel zvláštní povinnost ve smyslu § 112“⁸⁸ Součástí objektivní stránky jsou dále znaky, které podmiňují užití nižší nebo vyšší trestní sazby. Jedná se o způsob, jakým pachatel zavraždí člověka, jaké pohnutky či důvody ho k takovému činu vedly. Dále pak i doba činu, tak jak je tomu u vraždy novorozeného dítěte matkou, kdy musí k činu dojít „při porodu, nebo bezprostředně po něm.“⁸⁹

Pachatelem trestných činů vraždy a zabití může být kdokoliv, jedná se o subjekt všeobecný. Naopak u trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou je vyžadován subjekt konkrétní, a to matka.

„Po subjektivní stránce je v § 140 až 142 třeba úmyslu, jenž směřuje k usmrcení člověka. Nemusí se ovšem jednat o úmysl přímý, postačí úmysl eventuální.“⁹⁰

Usmrcení z nedbalosti má stejný objekt jako předchozí trestné činy – lidský život. Odlišuje se formou zavinění. Objektivní stránka trestného činu usmrcení z nedbalosti spočívá v tom, že pachatel způsobí svým jednáním jinému smrt. Toto jednání lze naplnit konáním či opomenutím. Pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoliv. V případě odstavce druhého § 143 se musí jednat o osobu, která měla v době spáchání trestného činu důležitou povinnost na základě jejího zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo jí uloženou podle zákona. U tohoto trestného činu se vyžaduje nedbalost. „Pachatel trestného činu dle § 143 nechtěl jiného usmrtit, ba ani s touto eventualitou nebyl srozuměn. Přesto se dopustil takového jednání, o němž přinejmenším měl a mohl vědět, že jím může způsobit smrt člověka.“⁹¹

⁸⁸ NOVOTNÝ, O., R. VOKOUN, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-509-0. s. 28

⁸⁹ Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *sbírka č. 40/2009 Sb.* [on-line], 02. 11. 2012. Dostupné z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=68040&fulltext=&nr=40~2F2009&part=&name=&rpp=15#local-content>

⁹⁰ NOVOTNÝ, O., R. VOKOUN, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-509-0. s. 29

⁹¹ NOVOTNÝ, O., R. VOKOUN, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-509-0. s. 37

S usmrcením z nedbalosti se nejčastěji setkáváme v souvislosti s nehodami v dopravě a to nejen silniční, ale i letecké či železniční. Dále pak na místech teoreticky nebezpečných jako jsou stavby, doly, průmyslové provozy, ale i v případech nesprávné manipulace se střelnými zbraněmi. Naplnění skutkové podstaty usmrcení z nedbalosti může dojít i při rutinních pracích v domácnosti. A v neposlední řadě nedbalost zdravotníků při péči o pacienty či rodičů v péči o děti.

Posledním trestným činem z dílu 1 hlavy I zvláštní části trestního zákoníku, kterému se chci věnovat v této práci, je účast na sebevraždě. Sebevražda patří mezi sociálně patologické jevy, tedy jevy společensky nežádoucí. Sebevražda nebo pokus sebevraždy není trestným činem a tudíž se ani nestíhá. Na druhou stranu je však nutné postihnout ty, kteří k takovému jednání navádí či dokonce pomáhají. V některých případech takovýto jedinci mohou naplnit skutkovou podstatu trestného činu vraždy nebo zabití a to z důvodu, že osoba nemá dostatek odvahy či sil k vykonání sebevraždy. Nejčastěji k takovému jednání dochází při usmrcení na žádost – eutanazii. Problematiku eutanazie jsem popsala v samostatné kapitole výše.

Objektem trestného činu je lidský život. „Zákon rozeznává dva případy naplnění objektivní stránky: pachatel jiného k sebevraždě pohne, nebo jinému k sebevraždě pomáhá, v obou případech za podmínky, že se sebevrah o sebevraždu alespoň pokusí.“⁹² Vyšší trestní sazby se užije v případě, že pachatel pomůže nebo přiměje k sebevraždě dítě, těhotnou ženu nebo osobu stíženou duševní chorobou. Pachatelem trestného činu účast na sebevraždě může být kdokoli, avšak nesmí sebevraha k tomuto činu donutit fyzickým ani psychickým násilím. V takovém případě by se dopustil trestného činu vraždy v nepřímém pachatelství. I u tohoto trestného činu se vyžaduje úmysl. Nepostačuje špatné zacházení a jednání s osobou, která na základě tohoto jednání spáchala sebevraždu. Musí se prokázat, že účelem tohoto pachatelova chování bylo vzbudit v osobě rozhodnutí spáchat sebevraždu.

⁹² NOVOTNÝ, O., R. VOKOUN, P. ŠÁMAL *Trestní právo hmotné: Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-509-0. s. 39

9 Pohled veřejnosti na probíranou problematiku

9.1 Metodika výzkumu

K vypracování praktické části předkládané bakalářské práce jsem zvolila výzkumnou metodu anonymního dotazníku, což je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí velkého počtu odpovídajících – respondentů. Tento typ výzkumu jsem zvolila vzhledem k tomu, že jsem měla zájem zjistit spíše všeobecné mínění populace o problematice trestněprávní ochrany lidského života naším právním řádem, trestu smrti, jeho znovuzavedení, dále pak pohled respondentů na eutanazii, její legalizaci, názor na sebevraždu a na problematiku dědického práva. Druhou zvažovanou výzkumnou metodou byl rozhovor, který by byl veden s náhodně vybranými jednotlivci. Během rozhovoru by bylo možno se více ponořit do problému a kladených otázek a získat tak hlubší pohled respondenta na zmiňovanou problematiku. Výsledky takto vedených rozhovorů by byly možná i důvěryhodnější a dotazování by byli nuceni se nad položenou otázkou více zamyslet. Na druhou stranu by se jednalo pouze o názory jednotlivců, a z toho důvodu jsem upřednostnila kvantitativní výzkum v podobě dotazníku.

Vlastní dotazník se skládá z 21 otázek, které se zabývají názory respondentů na trestněprávní ochranu lidského života naším právem, trest smrti a jeho znovuzavedení, eutanazii, sebevraždu a dědické právo. Uvedený dotazník je koncipován formou uzavřených odpovědí na jednotlivé zjišťované položky, tedy nabízí hotové alternativní odpovědi. Dotazník byl anonymní a byl určen pro širokou veřejnost, ve věkové kategorii 15 a více let. Počet respondentů dosáhl počtu 223.

Dotazník je zaměřen zejména na rozdílnost pohledů a názorů na danou problematiku z pohledu vzdělání, pohlaví a jednotlivých věkových kategorií.

9.2 Výsledky průzkumu a jejich analýza

Celkový počet respondentů činil 223 osob z toho 157 žen a 66 mužů.

Jednotlivé věkové kategorie jsou rozděleny do čtyř skupin a to na respondenty ve věku od 15-18 let, 19-30 let dále 31-55 let a 56 a více let. Věkovou skupinu 15-18 let jsem zařadila z důvodu, jelikož mě zajímala reakce nové generace na zmiňovaná témata. Dále bylo provedeno členění respondentů dle dosaženého vzdělání. Dotazník vyplnilo 105 respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou, následování

60 vysokoškolsky vzdělanými respondenty, dále pak 24 respondentů se základním vzděláním a nakonec po 17 respondentech s vyšším odborným či středním vzděláním.

Tabulka číslo 1

Věková hranice				Celkový počet respondentů
15-18 let	19-30 let	31-55 let	56 a více	223
23	139	59	2	

Nejpočetnější kategorií byli respondenti ve věku 19-30 let, jejichž počet činil 139 respondentů, což je 62,33% z celku. Věková kategorie 31-55 let byla zastoupena 59 respondenty, což tvoří 26,46% všech respondentů. Další věkovou kategorií byla 15-18 let, která byla zastoupena 23 respondenty, což je 10,31% z celkového počtu. Nejméně zastoupenou kategorií tvořili respondenti ve věku 56 let a více, jejichž počet činil pouze 2 respondenty, což je z celkového počtu 0,9%.

Tabulka číslo 2

Pohlaví respondentů		Celkový počet respondentů
Muži	Ženy	223
66	157	

Mezi respondenty převažoval počet žen, který tvořil 157 osob (70,4%), muži byli zastoupení počtem 66, tedy (29,6%).

Tabulka číslo 3

Vzdělání respondentů					Celkový počet respondentů
Základní	Středoškolské	Středoškolské s maturitou	Vyšší odborné	Vysokoškolské	223
24	17	105	17	60	

Nejvíce respondentů 105 je se středoškolským vzděláním s maturitou, což tvoří 47,09% všech respondentů. Druhou nejpočetnější skupinou jsou vysokoškolsky vzdělaní lidé, kterých se průzkumu zúčastnilo 60, což je 26,91% celku. Následuje je skupina s počtem 24, kterou tvoří respondenti se základním vzděláním, kteří tvoří 10,76% odpovídajících. Stejným počtem účastníků jsou zastoupeny zbývající stupně vzdělání, středoškolské a vyšší odborné, po 17 osobách, což je 7,62% pro každou skupinu.

Tabulka číslo 4

Domníváte se, že je v České republice trestním právem dostatečně chráněn lidský život?		Celkový počet respondentů
Ano	Ne	223
72	151	

Valná většina respondentů (151) se domnívá, že v naší republice není lidský život dostatečně chráněn trestním právem. Těchto 151 respondentů tvoří 67,71% celku. Naopak 72 respondentů (32,29%), má za to, že ochrana lidského života je dostatečná.

Tabulka číslo 5

Jsou podle Vás tresty za trestné činy proti životu dostatečné?		Celkový počet respondentů
Ano	Ne	223
34	189	

I u této otázky se valná většina kloní k názoru, že tresty za trestné činy proti životu jsou nedostatečné. V tomto případě je valná většina tvořena 189 respondenty, což je 84,75% z celkového počtu odpovídajících. Zbývajících 34 respondentů tvoří 15,25% celku.

Tabulka číslo 6

Víte, kdy byl zrušen trest smrti v České republice?				Celkový počet respondentů
Ano	Ne	Nikdy nebyl zaveden	Nikdy nebyl zrušen	223
96	107	18	2	

Na tuto otázku odpovědělo 107 respondentů, že neví, kdy byl zrušen trest smrti v České republice. Tato skupina vyjadřuje 47,98% celku. O 11 méně respondentů, tedy 96 (43,05%) naopak uvedlo, že ví, kdy byl zrušen. 18 respondentů uvedlo, že nikdy nebyl zaveden, což tvoří 8,07% z celkového počtu respondentů. Zbývajících 2 (0,9%) respondenti sdělili, že nikdy nebyl zrušen.

Tabulka číslo 7

Byl/a byste pro zavedení trestu smrti?		Celkový počet respondentů
Ano	Ne	223
120	103	

Mírně nadpoloviční většina respondentů (120) by byla pro zavedení trestu smrti. Tento počet vyjadřuje 53,81% dotázaných osob. Naopak 103 (46,19%) respondentů by bylo proti zavedení trestu smrti.

Tabulka číslo 8

Za jaké trestné činy byste zavedl trest smrti?		Celkový počet respondentů
Vražda	140	223
Zabití	28	
Trestné činy spáchané na dětech	106	
Trestné činy proti státu	6	
Terorismus	108	
Majetkové trestné činy	3	
Za žádný trestný čin	65	

U této otázky měli respondenti možnost označit jeden až pět různých trestných činů, za které by zavedli trest smrti. Nejčastěji respondenti volili trestný čin vraždy. Tuto možnost označilo 140 respondentů, což je 62,78% z celku. Druhou nejčastější volbou byl trestný čin terorismu. K této možnosti se klonilo 108 respondentů, kteří tvořili 48,43% ze všech. Další velmi častou volbou byly trestné činy spáchané na dětech. Za tyto trestné činy by zavedlo 106 respondentů trest smrti, což je 47,53% ze všech respondentů. Trest smrti by nezavedlo 65 odpovídajících za žádný trestný čin, což je 29,15% z celku. Za trestný čin zabití by zavedlo trest smrti 28 respondentů, což je 12,56% ze všech respondentů. Trest smrti za trestný čin spáchaný proti státu by zavedlo pouhých 6 respondentů, kteří tvoří 2,69% odpovídajících. Pouze 3 respondenti by zavedli trest smrti za majetkové trestné činy, což je 1,35% z celku.

Tabulka číslo 9

Myslíte si, že zavedení trestu smrti, by mělo vliv na snížení závažné kriminality?		Celkový počet respondentů
Ano	Ne	223
131	92	

Podle 131 respondentů by zavedení trestu smrti mělo vliv na snížení závažné kriminality. Tento počet respondentů tvoří 58,74% z celku. Naopak 92 (41,26%) odpovídajících si myslí, že by zavedení trestu smrti nemělo vliv na snížení závažné kriminality.

Tabulka číslo 10

Jaký způsob trestu smrti je podle Vás nejhumánnější?	Celkový počet respondentů
Oběšení	3
Zastřelení	12
Smrtící injekce	142
Elektrické křeslo	1
Gilotina	5
Žádný ze způsobů, jsem proti trestu smrti	60

Jako nejhumánnější způsob vykonání trestu smrti zvolilo 142 (63,68%) respondentů smrtící injekci. Dalších 60 (26,91%) odpovídajících je proti trestu smrti. Zastřelení jako nejlidštější způsob výkonu trestu smrti zvolilo 12 (5,38%) osob. Následuje gilotina s 5 hlasy (2,24%), dále pak oběšení se 3 (1,35%) hlasy. Jako nejméně humánní vykonání trestu smrti z této nabídky vyšlo elektrické křeslo, které označil pouze 1 (0,45%) respondent.

Tabulka číslo 11

Jakým způsobem by podle Vás měl být vykonáván trest smrti?		Celkový počet respondentů
Oběšení	11	223
Zastřelení	19	
Smrtící injekce	112	
Elektrické křeslo	4	
Gilotina	8	
Žádný ze způsobů, jsem proti trestu smrti	69	

Podle 112 (50,22%) respondentů by měl být trest smrti vykonáván pomocí smrtící injekce. Druhou nejpočetnější skupinu, 69 (30,94%) respondentů, tvoří odpůrci trestu smrti. Trest smrti by se měl vykonávat podle 19 (8,52%) respondentů zastřelením. 11 (4,93%) odpovídajících by vykonávalo trest smrti formou oběšení. Gilotinu, jako způsob vykonání hrdelního trestu, by zvolilo 8 (3,59%) respondentů. Pouze 4 (1,79%) respondenti by nechali trest smrti vykonat pomocí elektrického křesla.

Tabulka číslo 12

Má mít člověk právo rozhodnout o ukončení svého života v případě nevléčitelné nemoci?		Celkový počet respondentů
Ano	Ne	223
212	11	

V případě nevléčitelné nemoci by měl mít člověk právo rozhodnout o ukončení života podle 212 respondentů, což je 95,07% z celku. Pouze 11 respondentů si myslí, že člověk v případě nevléčitelné nemoci nemá mít právo rozhodnout o ukončení života. Těchto 11 osob tvoří 4,93% všech odpovídajících.

Tabulka číslo 13

Víte, v čem spočívá eutanazie?		Celkový počet respondentů
Ano	Ne	223
216	7	

Co se skrývá za pojmem eutanazie, ví 216 respondentů, což tvoří 96,86% z celku. Zbývajících 7 respondentů, což je 3,14% z celku, odpovědělo, že neví, v čem spočívá eutanazie.

Tabulka číslo 14

Jste pro legalizaci eutanazie?		Celkový počet respondentů
Ano	Ne	223
195	28	

Pro legalizaci eutanazie vyslovilo souhlas 195 respondentů, kteří tvoří 87,44% celku. Proti legalizaci by bylo 28 osob, což je 12,56% celku.

Tabulka číslo 15

Kdo by měl eutanazii provést?			Celkový počet respondentů
Lékař	Člen rodiny	Nikdo z uvedených, jsem proti eutanazii	223
181	19	23	

Eutanazii by měl podle 181 respondentů provést lékař. Tato skupina tvoří 81,17% všech odpovídajících. 23 respondentů se vyslovilo proti eutanazii, což je 10,31% z celku. Zbývajících 19 respondentů, což je 8,52% celku, by bylo pro provedení eutanazie členem rodiny.

Tabulka číslo 16

Má být trestně odpovědný člověk, který se podílí na vykonání eutanazie?		Celkový počet respondentů
Ano	Ne	223
48	175	

Podle 175 dotazovaných by neměl být člověk podílející se na eutanazii trestně odpovědný. Tento počet vyjadřuje 78,48% celku. Naopak podle 48 dotazovaných by měl být člověk podílející se na eutanazii trestně odpovědný. Tato skupina vyjadřuje 21,52% celku.

Tabulka číslo 17

Kdo má přezkoumat rozhodnutí o eutanazii?		Celkový počet respondentů
Konsilium lékařů	Nikdo, jedná se o svobodné rozhodnutí jedince	223
114	109	

Konsilium lékařů by podle 114 (51,12%) respondentů mělo přezkoumat rozhodnutí o eutanazii. Naopak 109 (48,88%) respondentů se domnívá, že toto rozhodnutí by neměl přezkoumávat nikdo.

Tabulka číslo 18

Souhlasíte s rozhodnutím spáchat sebevraždu?		Celkový počet respondentů
Ano	Ne	223
107	116	

116 respondentů nesouhlasí se spácháním sebevraždy, což je 52,02% celku. O 9 méně, tedy 107 respondentů s tímto rozhodnutím souhlasí, což je 47,98% celku.

Tabulka číslo 19

Je správné, že zákon řeší problematiku dědění?		Celkový počet respondentů
Ano	Ne	223
193	30	

Naprostá většina respondentů je názoru, že je správné, že je zákonem řešena problematika dědění. Tato většina je vyjádřena počtem 193 osob, což je 86,55% celku. Naopak 30 respondentů je opačného názoru. Tyto osoby zastupují 13,45% všech respondentů.

Tabulka číslo 20

Dal byste přednost dědění:		Celkový počet respondentů
Ze zákona	Ze závěti	223
37	186	

Dědění ze zákona by dalo přednost 186 respondentů, což je 83,41% z celku. Zbývajících 37 respondentů by naopak dalo přednost dědění ze zákona. Tato skupina vyjadřuje 16,59% z celku.

Tabulka číslo 21

Uvažujete o sepsání poslední vůle?		Celkový počet respondentů
Ano	Ne	223
111	112	

O sepsání poslední vůle uvažuje 111 respondentů, což je 49,78% celku. O jednoho respondenta více, tedy 112 respondentů o jejím sepsání neuvažuje. Tato skupina zastupuje 50,22% celku.

9.3 Stanovení hypotéz a určení jejich platnosti

H1: Lze předpokládat, že lidský život je dostatečně chráněn naším trestním právem

K určení platnosti této hypotézy vycházím z tabulky č. 4.

Podle 72 respondentů, kteří tvoří 32,29% procent celku je lidský život dostatečně chráněn naším trestním právem. Zbýlých 151 respondentů se domnívá, že lidský život není chráněn dostatečně. Tato skupina respondentů tvoří celých 67,71% celku.

Dosažené výsledky hypotézu H1 tedy nepotvrdily.

H2: Lze předpokládat, že většina respondentů bude pro zavedení trestu smrti

K určení platnosti této hypotézy vycházím z tabulky č. 7.

Menší polovina respondentů, kterou tvoří 103 osob, což je 46,19% celku, se vyslovila proti zavedení trestu smrti. O 17 osob více, tedy 120 respondentů, což je 53,81% celku by byly pro zavedení trestu smrti.

Dosažené výsledky hypotézu H2 tedy potvrdily.

H3: Lze předpokládat, že většina respondentů bude pro legalizaci eutanazie

K určení platnosti této hypotézy vycházím z tabulky č. 14.

Se samotnou legalizací eutanazie souhlasilo 195 respondentů, což je 87,44% celku. Zbýlých 28 respondentů, což je 12,56% vyslovilo nesouhlas s legalizací eutanazie.

Dosažené výsledky hypotézu H3 tedy potvrdily.

H4: Lze předpokládat, že většina respondentů uvažuje o sepsání poslední vůle

K určení platnosti této hypotézy vycházím z tabulky č. 21.

O sepsání poslední vůle uvažuje 111 respondentů, což je 49,78% celku. Ostatních 112 respondentů o sepsání poslední vůle neuvažuje. Těchto 112 dotazovaných tvoří 50,22% celku.

Dosažené výsledky hypotézu H4 tedy nepotvrdily.

Závěr

Stanoveným cílem této práce bylo odtabuizovat smrt jako takovou a shrnout její dopad do právního řádu České republiky.

V teoretické části jsem se věnovala tématům souvisejícím se smrtí člověka a právní ochraně lidského života. Na úvod této teoretické části jsem rozebrala problematiku počátku lidského života. V této úvodní kapitole jsem se pokusila najít okamžik, od kterého je podle našeho práva lidský život chráněn a má dané práva a povinnosti. Odborná veřejnost se rozděluje do několika táborů a každý z nich zastává jiný názor na dobu vzniku právní ochrany lidského života a s ním spojeným vznikem práv a povinností. Já se kloním k názoru, že práva a povinnosti a s nimi spojenou ochranu, lidský jedinec nabývá v okamžiku porodu, kdy se začne rodit jeho hlavička či jeho vedoucí část, a to za předpokladu, že se narodí živý a z medicínského hlediska se nejedná o potrat. Myslím si, že tato diskuze by se odstranila vytvořením legální definice počátku lidského života pro trestněprávní účely.

V následující kapitole jsem se věnovala problematice smrti. Určení příčiny a doby smrti je důležité jak z lékařského, tak i z právního hlediska. Smrt člověka se dotýká hned několika právních odvětví právního řádu České republiky. Z celé škály právních odvětví, kterých se úmrtí člověka dotýká, jsem se v práci zaměřila na trestní právo a v menší míře na právo dědické. K určení doby smrti se přidávám k jednotnému názoru nauky, který za trestněprávně významnou smrt chápe biologickou smrt mozku, kdy činnost všech mozkových buněk, tedy i buněk mozkového kmene, ireversibilně vyhasla.

Jednou z kapitol byla problematika eutanazie. Naše společnost je rozdělena do dvou táborů. Jeden tábor tvoří zastánci eutanazie a druhý její odpůrci. Na základě mnou provedeného průzkumu mohu tvrdit, že většinová společnost je pro legalizaci eutanazie. Jsem také názoru, že člověk těžce nemocný, velice trpící a bez šance na zlepšení svého zdravotního stavu by měl mít právo rozhodnout o svém bytí či nebytí. Lékař, či jiná osoba, která by takto nemocné osobě pomohla s vykonáním eutanazie, by neměla být trestně ani jinak odpovědná. Bylo by nutné celou situaci řádně ošetřit po právní stránce. Rozhodnutí o provedení eutanazie by měl člověk učinit písemně ještě za plného vědomí, při všech smyslech a nejlépe za přítomnosti svědků, kterým by z úmrtí tohoto člověka neplynula žádná pozitiva.

Do své práce jsem zařadila i kapitolu týkající se trestu smrti. Historie trestu smrti je stejně dlouhá jako historie lidstva samého. S tím jak se společnost stávala vyspělejší a vzdělanější stoupal odpor proti vykonávání trestů smrti. Na území naší republiky se trest smrti využíval hlavně k potrestání pachatelů trestných činů. V období druhé světové války byl trest smrti zneužit k odstranění nepohodlných lidí. V tomto období bylo proto vykonáno nejvíce trestů smrti. Po skončení druhé světové války byl ukládán trest smrti i z politických důvodů. Po pádu komunistického režimu byl novelizací trestního zákona trest smrti změněn na doživotní odnětí svobody. Následně v roce 1991 Listinou základních práv a svobod byl trest smrti zakázán. Do mnou provedeného průzkumu jsem zařadila i otázku týkající se zavedení trestu smrti. Milně jsem se domnívala, že na zavedení trestu smrti bude jednoznačná odpověď, a to že velká většina respondentů bude pro zavedení nejvyššího trestu. Podle mého názoru by měl být trest smrti zaveden. Je nutné, aby pachatelé nejohavnějších a nejzavrženějších činů, jako jsou úkladná vražda člověka, terorismus a trestné činy spáchané na dětech, počítali s možností, že budou za své činy potrestáni trestem nejvyšším – trestem smrti. Jestliže někdo usmrtí druhou osobu, má společnost právo rozhodnout o jeho životě a tímto rozhodnutím ochránit společnost před jeho dalším jednáním.

Na kapitolu týkající se trestu smrti navazovala kapitola právní ochrany lidského života. V této kapitole jsem rozebrala ochranu lidského života na základě ústavních zákonů a trestního zákona. Na úrovni ústavních zákonů nalezneme ochranu lidského života v článku 6 Listiny. Pramenem trestněprávní ochrany života můžeme brát odst. 2 článku 6 Listiny. Lidský život je podle našeho právního řádu, dle mého názoru, chráněn dostatečně. Výhrady mám jen k výši a možnostem trestů ukládaných za trestné činy proti životu. Jak vyplývá již z výše napsaného, jsem zastánkyní trestu smrti. Trestné činy proti životu by měli být trestány vyššími tresty odnětí svobody popřípadě trestem smrti u promyšlených, zvláště brutálně provedených vražd nebo vražd osob, které se nemohou samy účinně bránit, jako jsou děti, přestárle osoby a osoby s mentálním postižením či teroristických útoků. Změnila bych i způsob výkonu trestu odnětí svobody. Pobyt ve vězení je za trest. Člověk udělal něco proti právnímu řádu a je za toto své protiprávní jednání potrestán. Trest si představuji jako něco co člověku nepřináší potěšení ani požitky. Dnešní vězenství tuto mojí představu nenaplnuje. Spousta vězňů se ráda vrací zpět do věznic. Toto by se mělo změnit. Dodržování všech možných mezinárodních smluv o lidských právech a zacházení s odsouzenými je sice pěkné a chvályhodné, ale proč by se společnost měla chovat slušně a ohleduplně,

a starat se o pohodlí, správnou životosprávu, kulturní a sociální vyžití osob, které porušili její právní řád?

V práci jsem musela také zmínit problematiku okolnosti vylučující protiprávnost činu. Podle mého názoru je velice správné, že zákonodárce myslel i tyto skutečnosti, které chrání osoby, které nás chrání a pomáhají nám v době, kdy potřebujeme pomoc. Nejtěsněji k tématu práce jsou instituty nutné obrany, krajní nouze, oprávněného použití zbraně a lékařského zákroku.

Jestliže je práce zaměřena na problematiku smrti a jejího dopadu do našeho právního řádu zařadila jsem jako další kapitolu dědické právo. Z důvodu rozsahu práce jsem zmínila jen několik málo základních pojmů. Je správné, že je tato problematika ošetřena zákonnými normami.

Cílem praktické části bylo zjistit názor širší veřejnosti na probíranou problematiku v bakalářské práci. Nástrojem ke zjištění tohoto názoru byl 21 otázkový anonymní dotazník. Širší veřejnost nejčastěji reprezentovala žena se středoškolským vzděláním ve věkové kategorii 19 až 30 let. Tato žena se domnívá, že lidský život je dostatečně chráněn naším trestním právem, avšak tresty za trestné činy proti životu považuje za nedostatečné. Neví, kdy byl zrušen trest smrti v České republice, ale byla by pro jeho zavedení. Hrdelní trest by zavedla za trestný čin vraždy a má za to, že by zavedení trestu smrti mělo vliv na snížení závažné kriminality. Tento trest smrti by vykonávala pomocí smrtící injekce, která je dle jejího mínění nejhumánnější. K problematice eutanazie přistupuje velmi tolerantně. Domnívá se, že by měl mít člověk právo rozhodnout o ukončení svého života v případě nevyléčitelné nemoci. Ví, v čem spočívá eutanazie a je pro její legalizaci. Provést tuto eutanazii by měl lékař, který by neměl být trestně odpovědný za tuto asistenci. Na druhou stranu, ale má za to, že rozhodnutí o provedení eutanazie, by mělo přezkoumat konsilium lékařů. Tato žena je proti sebevraždám. Souhlasí s názorem, že je správné, že zákon řeší problematiku dědění. Dala by přednost dědění ze závěti, ale o jejím sepsání zatím neuvažuje.

Výsledky zjištěné dotazníkem byly většinou dle mého očekávání. Pouze u některých jsem byla překvapena. Jako příklad za všechny mohu uvést otázku týkající se zavedení trestu smrti, kdy jsem předpokládala jednoznačnou odpověď ve prospěch zavedení trestu smrti.

Při pohledu na reprezentantku širší veřejnosti a její názory na probíranou problematiku, musím říci, že se s ní plně ztotožňuji.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČECH, E. *Porodnictví*. 1. vyd. Praha : Grada, 1999, 432 s. ISBN 80-716-9355-3.
2. DOGOŠI, M., HRBEK, J. *Soudní lékařství pro policisty*. Vyd. 1. Praha : Policejní akademie České republiky, 2003, 94 s. ISBN 80-725-1127-0.
3. HAŠKOVCOVÁ, H. *Lékařská etika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha : Galén, 1997, 192 s. Scripta, sv. 3. ISBN 80-858-2454-X.
4. HIRT, M. *Soudní lékařství*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2008, 82 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 413. ISBN 978-802-1045-835.
5. MIKEŠ, J., MUZIKÁŘ, L. *Dědické právo : praktická příručka : kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního i procesního*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2005, 350 s. ISBN 80-720-1552-4
6. MONESTIER, M. *Historie trestu smrti : dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost*. Vyd. 1. Překlad Vladimír Čadský. Praha : Rybka Publishers, 1998, 405 s. ISBN 80-717-6812-X.
7. NOVOTNÝ, O., VANDOUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. *Trestní právo hmotné : Obecná část*. 6. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 584. ISBN 978-80-7357-509-0.
8. NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. *Trestní právo hmotné : Zvláštní část*. 6. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 600. ISBN 978-80-7357-509-0.
9. SCHELLEOVÁ, I. *Dědictví a dědické právo*. Vyd. 1. Brno : Computer Press, 2007, 228 s. Právo pro denní praxi. ISBN 978-802-5116-593.
10. SCHREIBER, H. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Překlad Tomáš Kurka. Praha : Naše vojsko, 2008, 166 s., 32 s. obr. příl. ISBN 978-802-0609-755.
11. PROF. MUDR. VACEK, Z. DrSc. *Embryologie pro pediatry : Učebnice pro lékařské fakulty*. 1. vyd. Praha : Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1987. ISBN 08-015-87.

Elektronické zdroje

1. EUROSKOP.CZ. *Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod* [online]. 2003 [cit. 2012-12-04]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/772-umluva_o_ochrane_lidskych_prav_a_svobod.pdf
2. OSN Praha. *Dokumenty OSN: Všeobecná deklarace lidských práv* [online]. 1948 [cit. 2012-12-04]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

Legislativní dokumenty

1. Česká republika. Zákon č. 1/1993Sb., Ústava České republiky. In: *sbírka č. 1/1993*. [on-line], [cit. 2012-11-27]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>
2. Česká republika. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *sbírka č. 2/1993*. [online]. [cit. 2012-11-27]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
3. Česká republika. Zákon č. 13/1993 Sb., Celní zákon. In: *sbírka č. 13/1993 Sb.* [on-line], [cit. 2012-11-27]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=40570&fulltext=&nr=13~2F1993&part=&name=&rpp=15#local-content>
4. Česká republika. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: *sbírka č. 40/1964 Sb.* [online]. [cit. 2012-11-19]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcanzak/cast7.aspx>
5. Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *sbírka č. 40/2009 Sb.* [on-line], [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=68040&fulltext=&nr=40~2F2009&part=&name=&rpp=15#local-content>
6. Česká republika. Zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii. In: *sbírka č. 124/1992 Sb.* [on-line], [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=39820&fulltext=13~2F1997&nr=&part=&name=&rpp=50#local-content>
7. Česká republika. Zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě. In: *sbírka č. 154/1994 Sb.* [on-line], [cit. 2012-11-02]. Dostupné z:

- <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=42080&fulltext=&nr=154~2F1994&part=&name=&rpp=15#local-content>
8. Česká republika. Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky. In: *sbírka č. 219/1999 Sb.* [on-line], [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonStruct.jsp?page=1&idBiblio=48030&recShow=68&fulltext=&nr=219~2F1999&part=&name=&rpp=50#parCnt>
 9. Česká republika. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. In: *sbírka č. 273/2008.* [on-line], [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=273~2F2008&part=&name=&rpp=15#seznam>
 10. Česká republika. Zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon). In: *sbírka č. 285/2002 Sb.* [on-line], [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=285~2F2002&rpp=15#seznam>
 11. Česká republika. Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenské policii. In: *sbírka č. 289/2005 Sb.* [on-line], [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonStruct.jsp?page=0&idBiblio=60279&recShow=2&fulltext=&nr=289~2F2005&part=&name=&rpp=15#parCnt>
 12. Česká republika. Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). In: *sbírka č. 372/2011 Sb.* [on-line], [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=75500&fulltext=&nr=372~2F2011&part=&name=&rpp=15#local-content>
 13. Česká republika. Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii. In: *sbírka č. 553/1991 Sb.* [on-line], [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=39601&nr=553~2F1991&rpp=15#local-content>
 14. Česká republika. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. In: *sbírka č. 555/1992 Sb.* [on-line], [cit. 2012-11-02]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=40337&fulltext=&nr=555~2F1992&part=&name=&rpp=15#local-content>

Přílohy

Příloha I

Dobrý den,

tímto bych Vás chtěla požádat o zodpovězení několika otázek v mém dotazníku. Dotazník zpracovávám ke své bakalářské práci na téma Smrt člověka a právní řád České republiky.

Cílem je zjistit názor lidí na trest smrti, eutanazii, dědické právo a trestněprávní ochranu lidského života.

Dotazník je anonymní a je určen pro širokou veřejnost, ve věkové kategorii 15 a více let. Všechny otázky jsou povinné.

1. Kolik je Vám let?

15 – 18 19 – 30 31 – 55 56 a více

2. Jste:

muž žena

3. Vaše dosažené vzdělání:

základní středoškolské středoškolské s maturitou vyšší odborné
 vysokoškolské

4. Domníváte se, že je v České republice trestním právem dostatečně chráněn lidský život?

Ano Ne

5. Jsou podle Vás tresty za trestné činy proti životu dostatečné?

Ano Ne

6. Víte, kdy byl zrušen trest smrti v České republice?

Ano Ne Nikdy nebyl zaveden Nikdy nebyl zrušen

7. Byl/a byste pro zavedení trestu smrti?

Ano Ne

8. Za jaké trestné činy byste zavedl trest smrti?

Zvolte alespoň jednu možnost, maximálně 5 možností.

Vražda Zabití Trestné činy spáchané na dětech Trestné činy proti státu
 Terorismus Majetkové trestné činy Za žádný trestný čin

9. Myslíte si, že zavedení trestu smrti, by mělo vliv na snížení závažné kriminality?

Ano Ne

10. Jaký způsob trestu smrti je podle Vás nejhumánnější (nejlidštější)?

Oběšení Zastřelením Smrtící injekce Elektrické křeslo Gilotina
 Žádný ze způsobů, jsem proti trestu smrti

11. Jakým způsobem by podle Vás měl být vykonáván trest smrti?

Oběšením Zastřelením Smrtící injekce Elektrické křeslo Gilotina
 Žádný ze způsobů, jsem proti trestu smrti

12. Má mít člověk právo rozhodnout o ukončení svého života v případě nevléčitelné nemoci?

Ano Ne

13. Víte, v čem spočívá eutanazie?

Ano Ne

14. Jste pro legalizaci eutanazie?

Ano Ne

15. Kdo by měl eutanazii provést?

Lékař Člen rodiny Nikdo z uvedených, jsem proti eutanazii

16. Má být trestně odpovědný člověk, který se podílí na vykonání eutanazie?

Ano Ne

17. Kdo má přezkoumat rozhodnutí o eutanazii?

Nikdo, jedná se o svobodné rozhodnutí jedince Konsilium lékařů

18. Souhlasíte s rozhodnutím spáchat sebevraždu?

Ano Ne

19. Je správné, že zákon řeší problematiku dědění?

Ano Ne

20. Dal byste přednost dědění:

Ze zákona Ze závěti

21. Uvažujete o sepsání poslední vůle?

Ano Ne